

བྱེད་པ་དང་། ཉེ་ཏུ་རྒྱུ་ལོ་གིས་ཉེ་ཏུ་རྒྱ་མོ་(རྩེ་ལ་མིག་)མང་པོ་ཞིག་སྐྱེ་ལ་བྱུང་། མཚན་ལྡན་རྩེ་འཕེལ་སྐབས་
སྟུ། རྩེ་དངོས་སྐྱེ་རྒྱུ་གསར་པ་ཞིག་རྩེ་འཕེལ་བྱེད་པར་མ་གཟུགས་གཉིས་དགོས་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན་མཚན་ལྡན་རྩེ་
འཕེལ་བྱེད་པའི་རྩེ་ལྡན་ཕལ་མོ་ཆེར་དབང་པོ་དམིགས་བསལ་ཅན་རེ་ཐོགས་ཡོད། དབང་པོ་འདི་དག་གིས་སྤྲ་ཡུང་(རྩེད་
བྱེད་སྤྲ་ཡུང་ངམ་ཐིག་ལེ་)འབྱུང་པར་ཅན་བསྐྱེད་ཀྱི་ཡོད། དཔེར་ན་ཀ་ལེད་རིགས་དང་། ལུ་ག་ལོན། མི། རྩེ་ལ་པ།
ཉ་བཅས་ནི་མ་གཟུགས་གཉིས་ལས་བསྐྱེད་པ་ཡིན།

9.1 མཚན་མེད་རྩེ་འཕེལ། Asexual Reproduction

རྩེ་འཕེལ་བྱེད་སྐབས་རིགས་འདི་ལ་མ་གཟུགས་རང་རྩེ་བ་གཅིག་ལས་དགོས་ཀྱི་མེད་ལ། མཚན་མེད་རྩེ་འཕེལ་
བྱེད་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་ཁ་ཤས་ཤིག་ཡོད་དེ།

ཀ) **གྲེས་རྩེ།**(Fission) སྤྲ་ཡུང་རྒྱུ་ལོ་རྩེ་ལྡན་འགའ་ཞིག་སྟེ། སྤྲ་ཡུང་སྐྱེ་རྒྱུ་ལོ་ཡོངས་སུ་སྐྱོན་པ་ན་
ཚལ་བར་གྲེས་པ་འདི་ལ་གྲེས་འགྱུར་ཞེས་བརྗོད་ཅིང་། དེ་ཡང་ཐོག་མར་**ལྗེ་ཉིང་**(Nucleus) ཚལ་བར་གྲེས་ཤིང་། དེ་
རྗེས་**སྤྲ་ཡུང་ཕྱི་རྒྱུད་**(Cytoplasm)གྲེས་འགྱུར་བྱེད་པ་ཡིན། གྲེས་འགྱུར་བྱུང་སྟེ་རྩེ་དངོས་སྐྱེ་རྒྱུ་གཉིས་སུ་འགྱུར་
བའི་བརྒྱུད་རིམ་དེར་**ཉིས་གྲེས་**(Binary fission)ཟེར། དཔེ་རིས་ཀྱི་ཀ་ལེད་ནང་བསྐྱེད་པའི་ཨ་ལྷོ་བྱ་ཡིས་བྱ་རབས་
སྤྲ་ཡུང་གཉིས་སྐྱེ་ལ་སྐབས་དེ་ནི་ཉིས་གྲེས་རེད། རྩེད་ཀྱིས་རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་རབས་སྐྱེ་མ་ནམས་ལ་**བུ་རབས་**(Daugh-
ter) ཞེས་བརྗོད་དགོས་པའི་རྩེ་མཚན་ཅི་ཡིན་ཚོད་དཔག་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་འདུག་གམ། མཚན་མེད་འགྱུར་བའི་རྩེ་དང་
མི་མཐུན་པའི་སྐབས་སམ་གནས་སྐབས་དམིགས་བསལ་ཅན་གྱི་སྐབས་སུ། སྤྲ་ཡུང་གི་མཐའ་སྐོར་དུ་སྐྱེ་སྐྱོགས་སམ།
ཡང་ན་སྤྲ་ཡུང་སྐྱོབ་སྐྱེ་བཀའ། ཡང་ན་བརྟེན་རིམ་ཞིག་ཆགས་ཀྱི་ཡོད། སྤྲ་ཡུང་དེ་གྲེས་འགྱུར་ཐངས་མང་བྱས་ནས་
བྱ་རབས་སྤྲ་ཡུང་མང་པོ་ཞིག་བཟོ་བ་དེ་ལ། **མང་གྲེས་**(Multiple fission)ཞེས་བརྗོད། དེ་ནས་སྐྱེ་བུ་བཅོམ་ཉེ་སྐབས་
གཅིག་ལ་སྤྲ་ཡུང་མང་པོ་སྐྱེ་རྒྱུ་ལོ་ཡོངས་སུ་འགྱུར་བའི་རྩེ་དང་དུ་བསྐྱེད་ཡོད།

ཁ) **ལོགས་རྩེ།**(Budding) རྩེ་ལྡན་ཁག་ཅིག་རྩེ་འཕེལ་བྱེད་སྐབས་ལུས་པོའི་ལོགས་སུ་འགྱུར་དོག་ཞིག་
ཐོན་པ་དེར་**ལོགས་རྩེ།**(Bud) ཟེར། (དཔེར་ན་ཅི་ཤིང་གི་སྐྱོ་ལྷུག་ལྟ་བུ།) ཡུང་པོ་དེའི་ལྗེ་ཉིང་གྲེས་ཉེ་གཉིས་སུ་འགྱུར་
ཞིང་། ལྗེ་ཉིང་གཅིག་ལོགས་སུ་བྱུང་དེ་སྐྱོ་ལྷུག་ནང་དུ་འགོ་བ་ཡིན། ལོགས་རྩེས་གཟུགས་དེ་མ་གཟུགས་ལས་ལོགས་

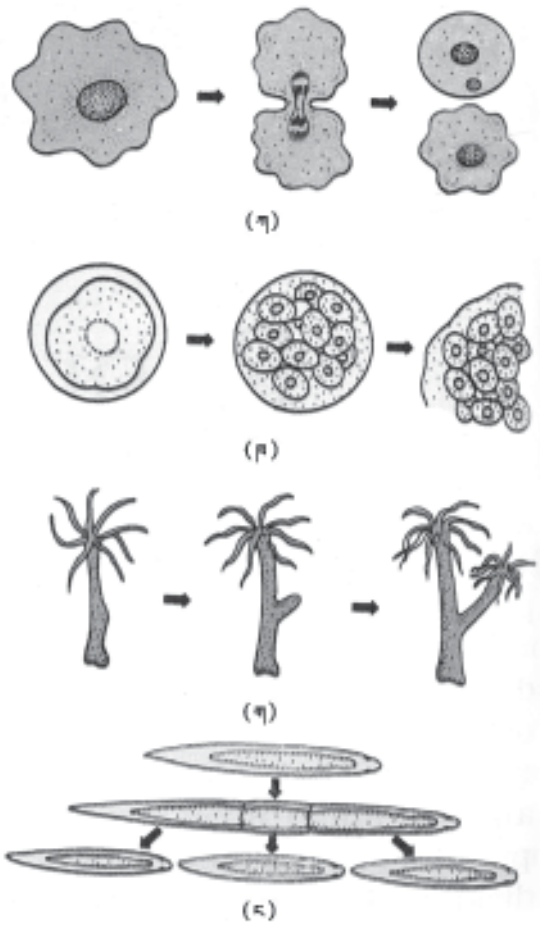
སུ་ཐོན་ཏེ་པོངས་ཚད་ཆེ་བར་འཕེལ་རྗེས་སྐྱེ་དངོས་གསར་པ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བ་ཡིན། སྐྱུར་ཚེ་དང་ཏེ་ཏ་ར་(Hydra)ནི་ལོགས་སྐྱེ་(སྐྱོ་སྐྱུག་འདུས་པའི་)སྐྱོ་ནས་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་པའི་སྐྱེ་ལྡན་གྱི་དཔེ་མཚོན་གཉིས་ཡིན། (དཔེ་རིས་༧༡)

ག) ཐོར་སྐྱེ། སྐྱེ་ལྡན་ཁ་གསར་དཔེར་ན་ཚུ་

བལ་(Spirogyra) (ཚུ་སྐྱོ་) ཉུ་བུ་ཡོངས་སུ་སྐྱེ་ན་རྗེས་དུམ་བུ་གཉིས་སམ་དུ་མར་ཐོར་ཏེ། དུམ་བུ་ན་མས་སྐྱེ་དངོས་གསར་པ་རེར་འགྱུར་གྱི་ཡོད། དཔེ་རིས་༧༡་ང་པའི་ནང་ལེབ་འབྲུ་ཞིག་དུམ་བུ་དུ་མར་ཐོར་ཏེ་ལེབ་འབྲུའི་བུ་རབས་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་ཚུ་ལ་བསྟན་ཡོད།

ང) སོན་ཐིག (Spore) སྐྱ་སྐྱིན་འགའ་

གསར་དང་དམའ་རིམ་ཚེ་སྐོག་གི་ཕུང་པོ་འགའ་ཞིག་གིས་སོན་ཐིག་བསྐྱེད་གྱི་ཡོད་ལ། ཚ་བ་དང་ཐན་པ་ཉུ་བུའི་རྒྱུན་རན་ཁྲོད་དུ་སྐྱ་ཕུང་དེ་སྐྱེ་སྐྱོགས་མཐུག་པོ་ཞིག་གིས་བདུམས་ནས་ངལ་གསོ་བའི་ནམ་པར་གནས་ཤིང་། མཐུན་པའི་འབྲུང་རྒྱུན་དང་འཕྲད་སྐབས། སྐྱེ་སྐྱོགས་ཁ་སྐྱེ་སྐྱེ་ལྡན་ལྟར་སྐྱེ་འཕེལ་འབྲུང་གི་ཡོད།

- དཔེ་རིས་༧༡ ཀ) ལ་སྐྱེ་བྱ་ཡི་བྱུང་ལྡན་ཁ་གྲུས།
- ཁ) སྐྱོང་སྐྱོགས་ཆགས་ཚུ་ལ་དང་སྐྱ་ཕུང་ཕྱིར་གཏོང་བ།
- ག) ཏེ་ཏ་ར་ཡི་ཐེའུ་གཏོང་ཚུ་ལ།
- ང) ལེབ་འབྲུའི་ཚ་གསར་དུ་མར་ཐོར་ཚུ་ལ།

9.2 འཚོ་བཅུད་རྒྱུད་སྐྱེལ། Vegetative Propagation

ཚེ་ཤིང་མང་པོ་ཞིག་མ་གཟུགས་ཚེ་ཤིང་གཅིག་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་དངོས་སྐྱེར་གསར་པ་ཞིག་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་གྱི་ཡོད། དཔེར་ན། འབྲི་ཏ་ས་འཛིན་(Strawberry)གྱི་སྤོང་བུ་ནི་གཞུང་ཏ་རིང་པོར་སྐྱེས་པ་དེའི་སྤོང་དུ་ཡལ་འདབ་རྒྱུང་དུ་མང་པོ་སྐྱེས་ཤིང་། གལ་ཏེ་ཁྱེད་ཀྱིས་སྐྱ་ཤིང་(Cacti)དང་ཚུ་འཛིན་ཤིང་(Succulent)ནམས་ཁང་པའི་ནང་

གསེས་སྐྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཚེ། བྱེད་ཀྱིས་དེའི་སྤོང་གི་ཆ་གསེས་ཚུང་དུ་ཞིག་གཏུབས་ནས་བཅུགས་ཏེ་རྒྱུ་དངོས་སྐྱེས་གསེར་གསེར་པ་ཞིག་ཏུ་རྒྱུ་རུ་བཅུག་ཚོགས་ལྷུ་མ་ར་གཅེས་གཉེར་བ་ཚོས་ཤིང་ནས་པ་ལས་ཡལ་ག་གཏུབས་ནས་སྤོང་གི་ཆ་གསེར་པ་མང་པོ་གསེས་སྐྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་དེ། མ་ཚོད་ལོངས་པའི་ཚེ་ཤིང་ལས་ཡལ་ག་ཚུང་དུ་ཞིག་གཏུབས་ནས་དེ་སའི་ནང་བཅུགས་ཏེ། དུས་ཡུན་གང་འཚམས་སོང་རྗེས་དེར་ཚ་བ་རྒྱུས་ཏེ་ཚེ་ཤིང་གསེར་པ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་གྱི་ཡོད། འདི་ལ་**མཚན་མེད་རྒྱུ་འཕེལ་ལས་འཚོ་བཅུད་རྒྱུ་འཕེལ་**(Vegetative Reproduction) ཞེས་བརྗོད། འབྲི་ཏེ་ས་འཛིན་དང་། དེས་མ་མེ་ཏོག་ ཞོག་ཞོག་ རྒྱ་སེ་མེ་ཏོག་གི་སྤོང་བུ་བཅས་ནི་བྱེད་ཐབས་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུ་འཕེལ་བྱེད་ཅིང་། ཚེ་ཤིང་གཞན་མང་དག་ཅིག་ཀྱང་གཤམ་གསལ་ལྟར་རྒྱུ་འཚོར་འབྱུང་གི་ཡོད།

- ཀ) འབྲི་ཏེ་ས་འཛིན་ལྟ་བུའི་ཚ་དབྱིབས་གཞུང་ཏར་བརྟེན་པའི་རྒྱུ་འཕེལ།
 འདི་དག་ནི་སའི་སྤོང་འབྲེད་དུ་རྒྱུས་རྗེས་ལྷུ་གུ་འབྲས་ཏེ་ཚེ་ཤིང་གསེར་པ་ཞིག་ཏུ་རྒྱུ་འཕེལ་འབྱུང་གི་ཡོད་ལ། དེའི་རྗེས་**རྒྱུག་ཚ་** (Runners) དེ་སྐོམ་འགྲོ་བ་ཡིན།
- ཁ) ཞོག་ཞོག་ལྟ་བུའི་ཏོག་བུའི་གཞུང་ཏར་བརྟེན་པའི་རྒྱུ་འཕེལ།
 ཞོག་ཞོག་ནི་ཚེ་ཤིང་དེའི་ས་འོག་གི་གཞུང་ཏར་ཡིན། དེ་ལྟ་བུའི་ཏོག་བུའི་གཞུང་ཏར་(Tubers) ཡིས་རང་གིས་བསགས་པའི་རྗེས་བཅུད་ལྷངས་ཏེ་ཆེར་སྐྱོས་པ་དང་། ཞོག་ཞོག་གི་མིག་རྣམས་ལས་ལྷུ་གུ་གསེར་པ་རྒྱུ་ཡི་ཡོད།
- ག) ལྷ་སྐྱུག་ལྟ་བུའི་ལྷ་ཚར་བརྟེན་པའི་རྒྱུ་འཕེལ།
ལྷ་ཚ་ (Rhizomes) ཞེས་འབྲེད་དུ་རྒྱུ་པའི་གཞུང་ཏར་ཡིན། དེས་རང་གིས་བསགས་པའི་རྗེས་བཅུད་ལྷངས་ཏེ་ཆེར་བསྐྱེད་ཅིང་། མཐུན་པའི་ཤྱེན་དང་འབྲེད་ཚོ་ཚེ་ཤིང་གསེར་པ་རྒྱུ་འོ། །
- ང) རལ་གྱི་མེ་ཏོག་ལྟ་བུའི་རིལ་དབྱིབས་གཞུང་ཏར་བརྟེན་པའི་རྒྱུ་འཕེལ།
རིལ་དབྱིབས་གཞུང་ཏར་(Corms) ཞེས་བཅུད་ཟགས་ནས་སྐྱོས་པའི་གཞུང་ཏར་ལྷང་དུ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། རིལ་གཟུགས་ཚ་བ་དེ་རྣམས་ཕན་ཚུན་ཁ་ཕྲལ་ཏེ་ཚེ་ཤིང་གསེར་པ་རྒྱུ་འོ། །
- ཅ) ལོ་མ་ལྟ་བུའི་སྐྱོ་སྐྱུག་ལ་བརྟེན་པའི་རྒྱུ་འཕེལ།
 ཚེ་ཤིང་འགའི་ལོ་མ་སྟེ། དཔེར་ན། ཀ་པེད་སྐྱེ་ཤིག་(Bryophyte) ལྟ་བུའི་ཚེ་ཤིང་རྣམས་ལ་མཐུན་ཤྱེན་འཛོམས་པ་ན་སྐྱོ་སྐྱུག་འབྲས་ཏེ་ཚེ་ཤིང་གསེར་པ་རྒྱུ་འཚོར་བྱེད་པ་ཡིན།
 འཚོ་བཅུད་རྒྱུད་སྟེ་ལ་ནི་ཚེ་ཤིང་ཡོངས་ལ་རྒྱུན་ཁུབ་ཏུ་འབྱུང་བཞིན་པ་ཞིག་ཡིན། དཔེར་ན། ཞོག་ཞོག་མངར་

མོ་དང་**མོ་བ་རིལ་**(Mint) ལྷ་བུའི་ཚི་ཤིང་རྒྱ་བུའི་རིགས་ཀྱི་གཞུང་རྟེན་སྐྱོ་ལྷུག་འབྲས་ཤིང་། མཐུན་ཀྱིན་འཛོམས་པ་བྱུང་ན་སྐྱེ་དངོས་སྐྱར་གསར་པ་སྐྱེ་འཚར་བྱེད་དོ། །(དཔེ་རིས་༧་༡་ཀ་པ།) གནས་སྤངས་གཞན་དུ། ཡན་ལག་རྣམས་སྤང་དུ་བསྐྱངས་ནས་སྐྱེས་ཏེ་ཚ་བ་ཚང་ཚོང་ཅན་དུ་ཆགས་པ་དང་དེའི་སྤོང་ལོ་མ་ཚུན་པོ་སྐྱེ་བ་ཡིན། ཞོག་ཞོག་གི་ཁབ་དབྱིབས་ལོ་མའི་གཞོགས་སུ་སྐྱོ་ལྷུག་ཡོད་ཅིང་། དེ་སྐྱེ་འཚར་བྱུང་སྟེ་གྱེན་དུ་བསྐྱངས་པའི་ཡལ་གསུམ་བཞིན། (དཔེ་རིས་༧་༡་ཁ་པ།) དཔེ་མཚོན་གཞན་དག་ནི་སྐྱ་སྐྱུག་དང་། སྐ་མེར། ཙོང་། སྐྱོག་པ། རྒྱ་སྐྱེས་ལུ་མེན་(Water hyacinth)བཅས་ཀྱི་ཚི་ཤིང་ལྷ་བུའོ། །འཚོ་བཅུད་རྒྱུད་སྲེལ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེས་པའི་ཚི་ཤིང་རྣམས་ནི་ས་བོན་ལས་སྐྱེས་པའི་ཚི་ཤིང་དང་བསྐྱར་ན་མེ་ཏོག་གར་སྐྱ་བས་འབྲས་བུ་ཐོགས་སུའོ། །འཚོས་ཐབས་ལམ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ས་བོན་མེད་པའི་ཚི་ཤིང་རྒྱུད་སྲེལ་བྱས་ཚོགས། ཐབས་ལམ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ཚི་ཤིང་གི་ཕུ་རབས་རྣམས་ནི་མ་གཟུགས་ཚི་ཤིང་གི་འདྲ་བའུས་ཡིན་པས་དེ་དང་མི་འདྲ་བའི་བྱུད་པར་གང་ཡང་མེད། དེར་བརྟེན་བྱུར་ཤིང་དང་། ངང་ལག ཞུ་ལུའི་འབྲས་བུ། (Pineapple) ཞོག་ཞོག་མངར་མོ། སྐ་སྐྱུག སྐ་མེར་བཅས་ཀྱི་ཟས་རིགས་དང་ཤིང་ཏོག་རིགས་ཀྱི་ཚི་ཤིང་འགའ་གསལ་ནི་ས་བོན་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་འཕེལ་འབྱུང་གི་མེད། འདི་དག་ནི་འཚོ་བཅུད་རྒྱུད་སྲེལ་གྱི་ལམ་ནས་སྐྱེ་འཚར་བྱེད་གྱི་ཡོད། དེ་ལྷ་བུའི་ཚི་ཤིང་རྣམས་སྐྱེ་འཚར་སྐྱར་ཞིང་། ཚི་ཤིང་མང་དུ་འཕེལ་བ་ཡིན།

(༡)

མའི་རིགས་ཀྱིས་ཚི་ཤིང་གི་འཚོ་བཅུད་རྒྱུད་སྲེལ་བྱེད་ཐབས་ཀྱི་དགོ་མཚན་རྣམས་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྷུ་མ་ར་དང་ལྷུག་གསོ་ཁང་ནང་བཅད་སྐྱོད་བྱེད་གྱི་ཡོད། འདི་དང་འབྲེལ་བའི་ཐབས་ལམ་འགའ་ཞིག་ནི་ལྷུག་གསལ་དང་། ལྷུག་འཕྲུགས། ལྷུག་གཞོན། ཚི་ཤིང་གི་ཕུང་ཁུབ་གསོ་སྐྱོང་བྱེད་པ་སོགས་ཡིན། བྱེད་ཀྱིས་ཀྱང་**མི་བཟོས་རྒྱུད་སྲེལ་**(Artificial propagation)ཀྱི་ཐབས་ལམ་ལ་བརྟེན་ནས་ཚི་ཤིང་གཅིག་ལས་ཚི་ཤིང་གཞན་མང་པོ་ཞིག་གསོ་སྐྱོང་བྱས་ཚོགས།

(༢)

གཤམ་དུ་ང་ཚོས་འཚོ་བཅུད་རྒྱུད་སྲེལ་གྱི་ཐབས་ལམ་འགའ་བརྟུའོ། །

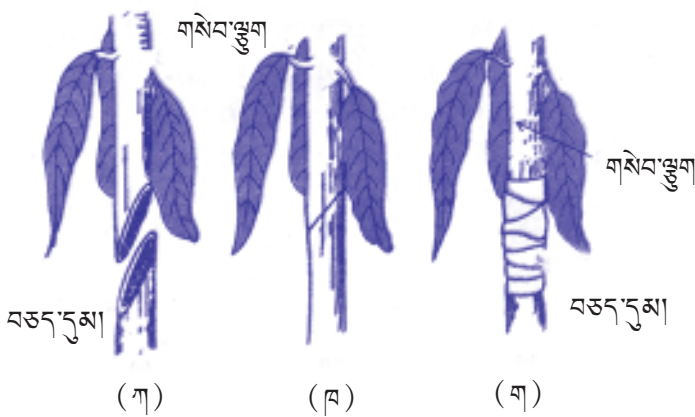
དཔེ་རིས་༧་༡ ཀ) ཡལ་གའི་སྤོང་དུ་བྱེད་སྐྱེ་བ།
 བ) ལྷང་མིག་ལས་སྐྱེས་པའི་བྱེད་སྐྱེས་ལོ་མ་འབྲས་པ།

༡) རྒྱུག་གསལ། Grafting

ཐབས་ལམ་འདི་ལྟར་ན། ང་ཚོས་རྒྱུག་
 ཐན་(གསལ་རྒྱུག་)ཞིག་གི་ངོ་རྒྱུང་གཞན་ཞིག་ནས་
 གཏུབས་ཏེ་བཅད་དུམ་(རྒྱུང་རྐང་)སྟེང་དུ་གསལ་
 དགོས། བཅད་དུམ་དེ་ནི་རྒྱུང་དུམ་ཆ་གསལ་གིག་
 ཡིན་པ་དང་། **གསལ་རྒྱུག་**(Scion)ནི་གིང་གཞན་
 ནས་གཏུབས་པའི་སྐྱེ་བར་རེ་བའི་རྒྱུག་གིང་ཞིག་
 ཡིན། དེ་གཉིས་དམ་པོར་བསྐྲུན་དགོས། (དཔེ་རིས་

དཔེ་རིས་༧༠༩ རྒྱུག་གསལ།

༧༠) གསལ་རྒྱུག་དང་བཅད་དུམ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུར་ཕྱུག་གི་ཕུང་གྲུབ་རྣམས་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་གྱི་ཡོད། བཅད་དུམ་གྱིས་
 གསལ་རྒྱུག་ལ་དགོས་པའི་འཚོ་བཅུད་རྣམས་མཁོ་སྟོན་ཏེ་བུད་པ་དང་། ལག་ལེན་འདིའི་བྲོད་ཅི་གིང་ཚད་ངེས་ཅན་དུ་འཕེལ་
 རས་འབྲས་བུ་བོགས་ཀྱི་ཡོད། གིང་ཏོག་ཨ་མའི་རྒྱུང་པོ་སྤྲུལ་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཞིག་རྒྱུག་གསལ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་ཡི་
 ཡོད། བྱེད་ཐབས་འདི་ནི་མེ་ཏོག་བཟད་པའི་གཞུང་གིང་ཅན་གྱི་ཅི་གིང་དང་འབྲས་བུའི་གིང་ལ་བེད་སྟོན་ཏེ། ས་
 བོན་དང་རྒྱུག་འཇུགས་བྲས་ན་ཅི་གིང་གི་སྐྱེ་འཚར་གིན་ཏུ་འགོར་བས་བྱེད་ཐབས་འདི་ནི་བེད་སྟོན་གིན་ཏུ་ཆེན་པོ་ཡོད།

༢) རྒྱུག་འཇུགས། Cutting

གལ་ཏེ་ང་ཚོས་རྒྱ་སེ་མེ་ཏོག་གི་རྒྱུག་ཐན་གཏུབས་ནས་ས་རྒྱོན་ནང་བཅུགས་ན། དེར་ཅ་བ་སྐྱེས་ཏེ་ཅི་གིང་
 གསར་པ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་གྱི་ཡོད། གཙོ་བོ་གཏུབ་བྱེད་སྐབས་ཡལ་གའི་སྟེང་དུ་སྐྱོ་སྐྱུག་ཡོད་པས་གཟབ་ནན་བྱེད་དགོས།
 རྒྱུགས་འཇུགས་ཀྱི་སྐྱོ་ནས་རྒྱུད་སྟེལ་བྱེད་སྐངས་ནི་འབྲི་གིང་མེ་ཏོག་(Bougainvillea)དང་། བྱར་གིང་། ལྷ་གིང་
 བཅས་སྐྱེ་འཚར་བྱེད་པར་སྟོན་ཚོགས་ལ། རྒྱུག་འཇུགས་ལ་བརྟེན་ནས་མེ་ཏོག་དང་ས་བོན་ལ་སྐྱུག་མི་དགོས་པར་གིང་
 རྒྱུང་གཅིག་ལས་གིང་རྒྱུང་གསར་པ་མང་པོ་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་དུ་བཅུག་ཚོགས་ལྟོ། གསར་སྐྱེས་གིང་རྒྱུང་དེ་རྣམས་ནི་མ་
 གཟུགས་གིང་གི་འདྲ་བ་ལྟས་འོ་མ་ཞིག་ཡིན་ནོ། །

༣) རྒྱུག་གནོན། Layering

ཐབས་ལམ་འདི་ལྟར་ན། ཅི་གིང་གི་ཡལ་གཞི་མར་བཀུག་ནས་དེ་རྒྱོན་གཤེར་ལྡན་པའི་ས་ཡིས་བཏུམས་
 པ་དང་། དུས་ལུན་གང་འཚོམས་ཀྱི་རྗེས་སུ། ཡལ་གའི་ལས་ཅ་བ་རྒྱས་ཏེ་སྐྱུ་གུ་འབྲས་ཀྱི་ཡོད། སྐྱུ་གུ་འདི་དག་གསལ་

གཟུགས་ཤིང་ལས་ལོགས་སུ་བཀར་ཏེ་སྐྱེ་དངོས་གསར་
 པ་ཞིག་ཏུ་སྐྱེ་འཚར་བྱེད་དུ་བརྟུག་ཚོག དཔེ་རིས་༧་༥
 རང་མེ་ཏོག་མ་ལི་ཀ་(Jasmain)དང་། རྒྱ་སེ། འབྲི་
 ཤིང་མེ་ཏོག་(Bougainvillea)རིགས་བཅས་བྱེད་
 ཐབས་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་འཕེལ་འབྱུང་གི་ཡོད་པའི་
 སྐོར་བསྟན་ཡོད།

དཔེ་རིས་༧་༥ རྒྱག་གོན་ན།

ང) སྤང་གྲུབ་གསོ་སྦྱང་། Tissue Culture

ཚི་ཤིང་ཞིག་གི་ཚི་མོ་ནས་སྐྱེ་མཚམས་ཤིག་

མངས་ཏེ། སྤང་སྤང་ནམས་ཕན་ཚུན་ཁ་སྤལ་ནས་ཕྱིག་ཕྱིག་(འཚོ་བརྟུན་གྱི་བརྟུན་ལམ་)གི་སྤོང་དུ་བཞག་ན། དེའི་
 རང་དུ་འདུས་པའི་ཏར་མོན་སྐྱུལ་རྒྱ་ཡིས་སྤང་སྤང་ནམས་ཁ་སྤལ་ཏེ་སྤང་སྤང་གི་ཚོགས་པ་ཞིག་ཆགས་པར་བྱེད། སྤང་
 ཚོགས་པ་འདི་ལ་རྩ་བ་རྒྱས་ཏེ་མུ་གུ་སྤོང་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བ་ཡིན། མུ་གུ་སྤོང་འདི་ཏར་མོན་སྐྱུལ་རྒྱ་བ་དང་པའི་ཕྱིག་
 ཕྱིག་གི་སྤོང་དུ་སྤོང་ཏེ་ལྗང་མུག་སྐྱེ་དུ་འཇུག་དགོས། ཚོད་ལྟ་འདི་དག་ལ་རུལ་སྤངས་སྤོན་འགོག་གི་(ནད་དུག་མེད་
 པ་)བྱེད་ཐབས་སྤོད་དགོས་ཤིང་། ལག་རྩལ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས། ཚི་ཤིང་མ་གཟུགས་གཅིག་ལས་ཚི་ཤིང་གསར་པ་
 བརྒྱ་སྤྱོད་མང་པོ་རྒྱུད་སྤེལ་བྱེད་བྱུབ། མུ་གུ་སྤོང་མོ་དེ་སྤོན་པར་བྱ་ཚེད་སའམ་ས་ཇ་སོགས་ཀྱི་ནད་སྤོང་འཇུགས་བྱ་དགོས།
 ལྷ་མའི་མེ་ཏོག་(Orchids) དང་། དྲང་སྤོང་མེ་ཏོག་(Chrysanthemums) བ་ཏུ་ཕ་རི་(Asparagus) དང་
 ཚི་ཤིང་གཞན་མང་པོ་ཞིག་ཚི་ཤིང་གི་སྤང་གྲུབ་གསོ་སྦྱང་བྱེད་ཐབས་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་འཚར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

མི་བཟོས་ཞིང་ར་དང་རྒྱུམ་རའི་ཚི་ཤིང་ནམས་ལས་གཤམ་གྱི་ཁེ་ཕན་ཐོབ་བསྐྱུན་ཐུབ།

- ཀ) གལ་ཏེ་ཆ་རྒྱུན་གཅིག་པའི་འོག་ཏུ་སྐྱེ་འཚར་བྱས་ཚེ། གསར་སྐྱེས་ཚི་ཤིང་ནམས་མ་གཟུགས་ཚི་ཤིང་དང་ཤིན་
 ཏུ་འདྲ་ལ། རང་རྣམས་ལྷན་པའི་ཚི་ཤིང་ཚང་མ་བསྐྱུར་དུ་གསོ་སྦྱང་བྱས་ཚོག
- ཁ) ས་བོན་ལས་སྐྱེས་པའི་འབྲས་ལྷན་ཤིང་ནམས་ལ་འབྲས་བུ་ཐོགས་པར་ལོ་ངོ་མང་པོ་འགོར་མོད། འོན་ཀྱང་རྒྱག་
 འཇུགས་དང་། རྒྱག་གསེབ་བྱས་པའི་ཤིང་སྤོང་གིས་དུས་ཚོགས་འགར་སྐྱེ་འཚར་བྱས་ཇེས་འབྲས་བུ་ཐོགས་
 འགོ་རྩོམ་གྱི་ཡོད།
- ག) སྐྱེ་འགོ་རྒྱུགས་པའི་དུས་སུ་ས་བོན་ལས་སྐྱེས་པའི་ཚི་ཤིང་དང་བསྐྱུར་ན། འཚོ་བརྟུན་རྒྱུད་སྤེལ་བྱེད་པའི་ཚི་
 ཤིང་ལ་ལྷ་སྤོང་རྒྱུད་ཚམ་ལས་བྱེད་མི་དགོས། མོ་འདེབས་ཚི་ཤིང་འགའ་གས་ལ་ས་བོན་ཐོན་གྱི་མེད་པས་དེ་

དག་ལ་འཚོ་བརྟུང་རྒྱུད་སློབ་སློབ་དགོས། དཔེར་ན། རང་ལག་དང་ཨ་ཁུའི་འབྲས་བུ་ལྟ་བུའོ། །

ཕྱད་སྒྲི 1. 1) ཚོང་ཁང་རམ་བག་ལེབ་སློབ་ཁང་ཞིག་ནས་སྐྱུར་ཚི་ཏོག་ཙམ་(25g) འབྲེར་ཤོག་སྐྱུར་ཚི་
དེའི་ནང་སྐྱུར་ཚི་འི་ཕྱ་ཕུང་མང་དག་ཅིག་འདུས་ཡོད། རྒྱུ་རྒྱུ་འཇམ་ཡོད་པའི་ཤེལ་ཤོར་(100 mL) ཞིག་གི་ནང་
ཕྱེ་མ་ཀ་ར་ཐུར་མ་གང་ལྷགས་ཏེ་བཟུ་བུ་བརྟུག་རྗེས། སྐྱུར་ཚི་དུམ་བུ་ཞིག་བཅད་དེ་རྒྱུའི་ནང་གཡུགས། རྒྱུ་ཚོད་གཅིག་
གི་རྗེས་སུ་ཤེལ་ཤོར་ནང་གི་གཤེར་ཁུ་ཐིགས་པ་གཅིག་གཏོགས་ནས་ཆེ་ཤེལ་འོག་དུ་བཞག་ནས་ཞིབ་ལྟ་ཤིང་། 2) རྒྱེད་
ཀྱིས་རྗེད་བུ་ཞིག་ལས་ཏེ་ཏ་ར་བཟུ་བུ་བུས་ཏེ་མེ་ཤེལ་ལ་བརྟེན་ནས་དེ་རྣམས་ལ་ཞིབ་ལྟ་ཤིང་། རྒྱེད་ཀྱིས་དེ་དག་
གི་མ་གཟུགས་ལ་སློབ་སླུག་རྒྱུ་ལྟར་དུ་ཡོད་པ་མཐོང་བུ།

ཕྱད་སྒྲི 2. བག་ལེབ་ཞིག་བརྒྱན་གཤེར་ལྡན་པའི་མཁའ་རྒྱུད་ནང་དུ་བཞག་ནས་ཉིན་གཉིས་ཞོག་ དེ་རྗེས་མེ་ཤེལ་
འོག་ནས་བག་ལེབ་རྒྱུད་དུ་ཡི་རོས་ལ་ཞིབ་ལྟ་བུས་ན། རྒྱེད་ཀྱིས་འདུར་རྟོག་(Hyphae) ལྟ་བུའི་སྐྱུད་པ་ཕྱ་མོ་ཞིག་
དང་། གཞུང་རྟ་(དམ་ག) ཕྱ་མོ་ཞིག་གི་རྗེས་དུ་ཐིགས་པ་རྒྱུད་དུ་(སྐྱོར་མོ) ལྟ་བུའི་དབྱིབས་ཆགས་ཡོད་ཅིང་། ཐིགས་
པ་དེའི་ནང་དུ་སོན་ཐིག་ཆགས་ཡོད་པ་མཐོང་གི་རེད། ཤེལ་ཤེལ་རྗེས་དུ་ཐིགས་པ་གཅིག་འབྲེར་ཡོང་ནས་ཞིབ་ལྟ་གཡོགས་
རྒྱུ་ལ། ཆེ་ཤེལ་བརྟུང་ནས་ཞིབ་ལྟ་བུས་ན་རྒྱེད་ཀྱིས་སོན་ཐིག་མཐོང་བུ། འདི་ནི་ཡམ་ཡོམ་དུ་འགྱུ་ལ་ཞིང་བག་ལེབ་
རྗེས་དུ་རྩེ་འཚར་བུ་དང་པའི་སོན་ཐིག་ཅིག་རེད།

ཕྱད་སྒྲི 3. ཞོག་ཞོག་རྗེས་ཀྱི་མིག་ཡོད་ས་ནས་དུམ་བུར་བཅད་དེ་ས་རྩ་ཞིག་གི་ནང་རྒྱུགས། དེ་ནས་ཞོག་ཞོག་
གསར་པའི་རྩ་བ་དང་། གཞུང་རྟ། ལོ་མ་སོགས་ཀྱི་སྐྱེ་རྒྱུ་ལ་བརྟུག་པར་བྱ། འཚོ་བརྟུང་རྒྱུད་སློབ་ཐབས་ལམ་འདི་
ལ་བརྟེན་ནས་བརྟུགས་པའི་ཞོག་ཞོག་ནི་ཞོག་ཞོག་གི་ས་འོན་ལས་སྐྱེ་བ་ལས་ཤིན་ཏུ་ལྗུར་བ་ཡིན།

ཕྱད་སྒྲི 4. རྒྱུ་ཚོད་ལ་ པའི་རྩ་ཤིང་གི་གཞུང་རྟའི་ཆ་ཤས་ཤིག་གམ་ཀ་བེད་སྤྲོད་ཀྱི་ལོ་མ་ཞིག་སྤངས་
ཏེ་ས་རྩ་ཞིག་གམ་ལྷུ་མ་རའི་ནང་དུ་རྒྱུགས། རྒྱེད་ཀྱིས་བདུན་ཕྲག་གཅིག་གི་དུས་ཡུན་ནང་རྩ་ཤིང་སྐྱེས་ཡོད་པ་མཐོང་
བུ། ལྷུ་གུ་འབྲས་པའི་རྒྱུ་ཚོད་ལ་ པའི་རྩ་ཤིང་གི་ཡལ་ག་ནི་མེ་ཏོག་བརྒྱུར་དུ་ཤར་བར་ཏེ་ཚང་མ་གྱོགས་པ་ཡིན།

ཕྱད་སྒྲི 5. རྒྱེད་ཀྱིས་ཏམ་ཀའི་མེ་ཏོག་དང་། ལྷུ་ཤིང་། རྒྱ་མེ་མེ་ཏོག་ མེ་ཏོག་མ་ལི་ཀ་བཅས་ཀྱི་འཚོ་བརྟུང་
འདྲན་བྱེད་ཆ་ཤས་(ལྷུ་གུ་ རྩ་བ་དང་། ལོ་མ་བཅས་)གང་རུང་ཞིག་བརྟུང་རྩ་ཤིང་དེ་དག་སྐྱེ་འཚར་གྱི་གནས་སྤངས་
ལ་ལྟ་ཞིབ་བུས་ཚོགས།

ཀ) ངང་ལག་གི་ཤིང་སྡོང་ཞིག་ནས། ས་འོག་ནས་སྐྱེས་པའི་གཞུང་རྟ་(ས་རྟེང་དུ་ཐོན་པ་) ལས་ལྷུ་གུ་གཅིག་གསུམ་དུ་མ་བཞོག་སྟེ་སའི་ནང་བརྟན་པོར་བཅུགས་ན། ལོ་གཅིག་གཉིས་རྗེས་སུ་ངང་ལག་ཐོགས་པའི་ཤིང་སྡོང་ཞིག་ཏུ་སྐྱེ་འཚར་འབྱུང་བ་ཡིན།

ཁ) དུར་ཤིང་གི་རྩ་ལག་རྣམས་(གཞུང་རྟའི་ཆ་གས་ཤིག་) སའི་ནང་དུ་བཅུགས་ནས་རྩེ་ཤིང་གསར་པ་ཞིག་སྐྱེ་རུ་བཅུག་ཚོག

ག) གལ་ཏེ་ཁྱེད་ཀྱིས་(ཡང་རླུན་མེ་ཏོག་གསུམ་ཞིག་ཁོག་མངར་མོའི་) གཞུང་རྟའི་ཆ་གས་ཤིག་བཅད་དེ་བརྟན་གཤེར་ལྗང་པའི་བྱེ་མའི་ནང་དུ་བཏབ་ན། འདི་རྣམས་རྩེ་ཤིང་གསར་པ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

ང) ཨ་རྒྱའི་འབྲས་བུ་ཡི་སྡོང་པོ་ལ་མཚོན་ན་ཡང་། འབྲས་བུ་ཐོགས་སའི་གཞུང་རྟའི་འོག་སྐྱེས་པའི་ལྷུ་གུའི་ཆ་གས་ཤིག་རྒྱངས་ཏེ། དུས་ཚོགས་རྗེས་མའི་རྟོན་ཐོག་ཆེད་འདེབས་འཇུགས་བྱས་ཚོག་གོ། །

དྲི་བར་ལན་ཐོབ་ས།

༡) མཚན་ལྡན་སྐྱེ་འཕེལ་དང་མཚན་མེད་སྐྱེ་འཕེལ་དབར་དུ་ཁྱད་པར་ཅི་ཡོད།

༢) མཚན་ལྡན་སྐྱེ་མེད་ཀྱི་སློ་ནས་འབྲི་ཏ་ས་འཛིན་དང་ཞིག་ཁོག་གཉིས་ཀྱི་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་སྣངས་ཇི་འདྲ་ཡིན་ནམ།

༣) འོག་ཕྱའི་གཞུང་རྟ་དང་། རིལ་དབྱིབས་གཞུང་རྟ། ལྗ་རྩ་བཅས་སུ་བསགས་པའི་བས་བཅུད་རྣམས་རྩེ་ཤིང་གིས་བེད་སྤྱོད་ཅི་ཞིག་བྱེད་དམ།

༤) ཐ་སྟད་འདི་རྣམས་གཤམ་གྱི་འབྲེལ་བཤད་དང་མཐུན་སྦྱོར་གྱིས། ལྗ་རྩ། འོག་ཕྱའི་གཞུང་རྟ། ལྷུག་རྩ། རིལ་དབྱིབས་གཞུང་རྟ།

༥) འཕྲེད་དུ་བརྒྱུད་པའི་ས་འོག་གི་གཞུང་རྟ་ཞིག

༦) བཅུད་རྗེས་ཀྱིས་ཁེངས་པའི་གཞུང་རྟ་ཐུང་དུ།

༧) དེ་ཡི་མིག་གིས་རྩེ་ཤིང་གསར་པ་སྐྱེ་འཚར་བྱེད་པ།

༨) ས་རྟེང་དུ་འཕྲེད་དུ་བརྒྱུད་པ་ནས་སྐྱེ་བ།

༩) ལྷུག་འཇུགས་དང་ལྷུག་གསེབ་ལ་བརྟེན་ནས་རྩེ་ཤིང་གསོ་སྦྱོང་བྱས་ན་ཕན་ཐོགས་ཅི་ཡོད་དམ།

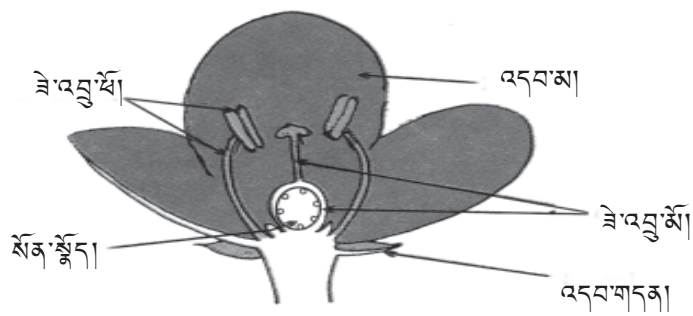
༡༠) ལྷུག་འཇུགས་དང་ལྷུག་གསེབ་གཉིས་ལ་ཁྱད་པར་ཅི་ཡོད་དམ།

9.3 རྩེ་ཤིང་གི་མཚན་ལྡན་སྐྱེ་འཕེལ། Sexual Reproduction in Plants

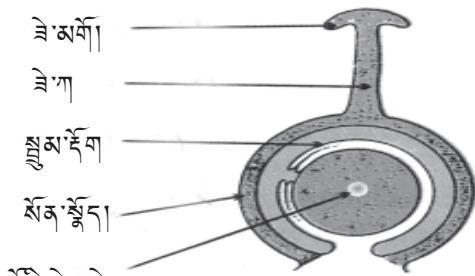
རྩེ་ཤིང་མང་པོ་ཞིག་མཚན་ལྡན་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་བྱུང་བ་ལྟེ། རྩེ་ཤིང་དེ་དག་གིས་མེ་ཏོག་ལ་བརྟེན་ནས་མཚན་ལྡན་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད། དཔེ་རིས་༧་༥ རང་མེ་ཏོག་ཅིག་གི་བཅད་པོས་བརྟན་ཡོད། མེ་ཏོག་རྣམས་དབྱིབས་དང་། ཆེ་ཆུང་། ཚོས་མདོག་སོགས་ལ་ཁྱད་པར་ཡོད་སྟེ་ནའང་དཔེ་རིས་འདིའི་ནང་བརྟན་པའི་ཆ་གས་རྣམས་མེ་ཏོག་ཕལ་ཆེ་བར་ལྡན་ཡོད། རྩེ་ཤིང་དབང་གིས་དེ་དག་གི་མང་ཉུང་ལའང་ཁྱད་པར་འབྱུང་སྟེད། མེ་ཏོག་མང་ཆེ་པོས་ཕོ་དང་མིའི་ས་པོན་(སྐྱེད་བྱེད་ལྟ་སུང་།) གཉིས་ཀྱིས་གྲུབ་ཡོད་པས། དེར་མཚན་གཉིས་མ་ཞིང་(Hermaphrodite)ཟེར།

མོའི་སྐྱེད་ལུང་གི་ས་བོན་ (Male gametes) ཞི་ཟེ་ཏོག་ (Anthers) ནང་ཡོད་པ་དང་
 ཟེ་རྩལ་སོན་འབྲས་ (Pollen grain) ནང་དུ་གནས་
 ཡོད་ལ། མོའི་ས་བོན་ཞི་སོན་སྡོད་ (Ovary) ནང་
 དུ་འབྲུང་བ་དང་རྒྱུ་འཕེལ་ (Ovules) ནང་དུ་གནས་
 ཡོད། སོན་སྡོད་མེ་རེའི་ནང་དུ་རྒྱུ་འཕེལ་གཅིག་
 གམ་དུ་མ་ཡོད་ཅིང་མོའི་སྐྱེད་ལུང་གི་ས་བོན་ (Female
 gametes) ཞི་རྒྱུ་འཕེལ་ནང་དུ་ཡོད།

(ཀ)

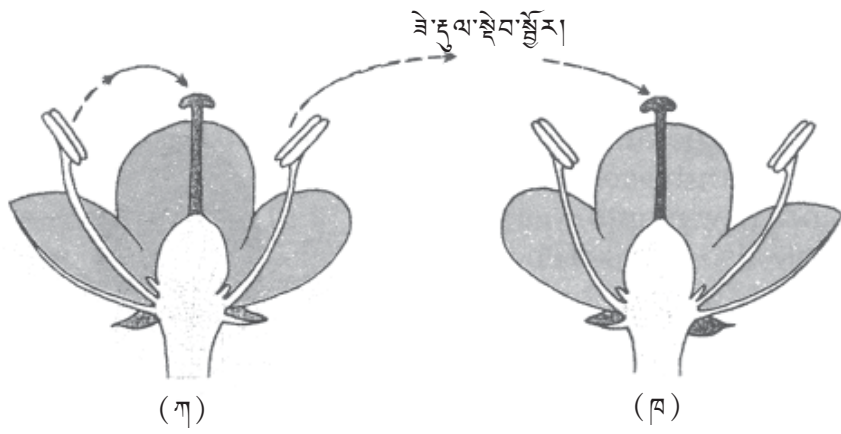
(ཁ)

ཟེ་རྩལ་འགྲེམས་པ།

ཟེ་ཏོག་ནང་ཟགས་པའི་ཟེ་རྩལ་ནམས་ཟེ་
 ཀའི་མགོར་ (Stigma) འཕོ་བའི་བྱ་རིམ་ལ་ཟེ་
འགྲེམས་ (Pollination) ཟེར། (ཐིག་ལེ་རྒྱུར་
 རྟེན།) ཅི་ཤིང་ནི་འགྲོ་བསྐྱོད་ལྟེན་མི་ཐུབ་པས་

དཔེ་རིས་༧༡ ཀ) མེ་ཏོག་གི་ཆ་གསལ།
 ཁ) ཟེ་འབྲུ་མོའི་ཆ་གསལ་ཅེ་རུ་བསྐྱེད་པའི་རྒྱང་རྒྱུ་ལ།

ཅི་ཤིང་ཕོ་འམ་ཕོའི་ཆ་གསལ་དེ་མོའི་ཅི་ཤིང་གི་རྒྱུགས་སུ་བསྐྱོད་དེ་ཐིག་ལེ་རྒྱུད་མི་ཐུབ། དེར་བརྟེན། ཅི་ཤིང་གིས་
 འབྲུ་སྐྱེན་དང་རྒྱང་གཉིས་ལ་བརྟེན་ནས་ཕོའི་སྐྱེད་ལུང་ལྷ་ལྷུང་དེ་དེ་མོའི་སྐྱེད་ལུང་ལྷ་ལྷུང་དུ་འགྲེར་གྱི་ཡོད། མོའི་སྐྱེད་

དཔེ་རིས་༧༢ ཀ) ཟེ་རྩལ་རང་སྐྱོད། ཁ) ཟེ་རྩལ་གཞན་སྐྱོད།

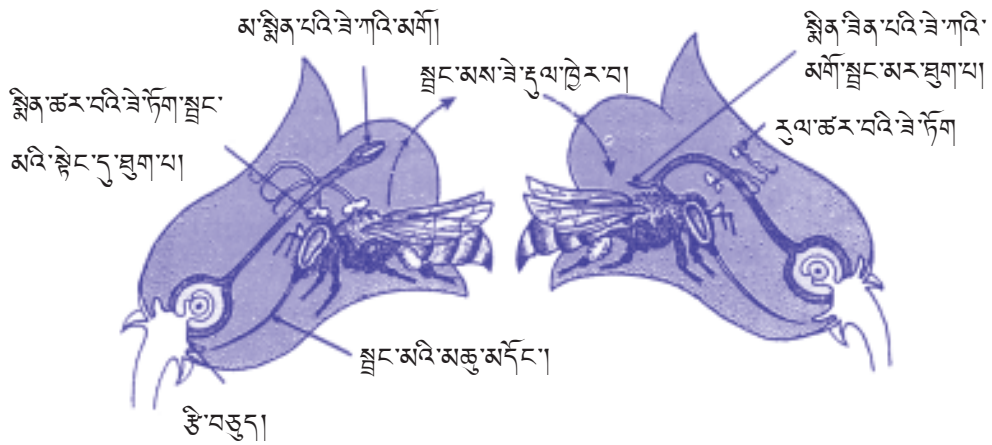

ལྷོད་པ་ལྷོད་ཅི་ཟེ་རྩལ་སོན་འབྲས་ནང་དུ་བདུ་མས་ཡོད། ལྷོད་ལྷོད་པ་ལྷོད་དེ་ལུ་ན་སྒོགས་མཁའ་གསལ་པོའི་སྤྱང་ལྷོད་ཅིག་གིས་བསྐོར་ཡོད་པས་སྐམ་སྐེལ་དུ་མི་འགོ་བར་སྤྱང་སྤྱོད་བྱ་ཐུབ། མོའི་ལྷོད་ལྷོད་པ་ལྷོད་ན་མས་མཁའ་ལྷོད་བལྟུང་ནས་སྤྱམ་དོག་ནང་དུ་ཡོད་པའི་མོའི་ལྷོད་ལྷོད་པ་ལྷོད་དུ་འཕོ་དགོས་སྐབས་བྱ་རིམ་འདི་ནི་ཏ་ཅང་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན། ལྷོ་མ་དོག་ནི་མེ་དོག་གི་སོན་སྟོད་ནང་དུ་ཡོད། དེར་བརྟེན། ཟེ་རྩལ་འབྲེམས་སྐབས་དེས་པར་དུ་**ཟེ་རྩལ་སོན་དོག་**(Pollen grain)ནང་གི་མོའི་ལྷོད་ལྷོད་པ་ལྷོད་དེ་སོན་སྟོད་ནང་འབྲེམ་ཡོང་དགོས། ཟེ་རྩལ་སོན་དོག་ཟེ་ཀའི་མགོ་རུ་གནས་སྟོབྱེད་པར་མེ་དོག་དེ་ཉིད་(ཟེ་རྩལ་རང་སྟོར་རམ་ཐིག་ལེ་རང་སྤྱད་)དམ། ཡང་ན་རིགས་གཅིག་པའི་མེ་དོག་གཞན་(མེ་དོག་གཞན་ལ་ཟེ་རྩལ་སྟོར་སྟེབ་ལྷོད་པ་)ཞིག་ནས་འབྲེམ་ཡོང་ན་འགྲིགས། (དཔེ་རིས་༧༦)

༡) འབྲེམ་ལ་བརྟེན་པའི་ཟེ་སྟོར།

འབྲེམ་གྱི་ཟེ་རྩལ་འབྲེམས་པའི་མེ་དོག་ལ་ལྷུ་ན་ལྷན་ལྟར་ཚི་བཅུད་ཡོད། མངར་ཁུ་གར་པོ་འདི་ནི་འབྲེམ་གྱི་བདུང་བྱར་བཟོས་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། མེ་དོག་ལ་ཁ་དོག་ནས་པར་བཀའ་བཞེད་ཀྱི་ཞིམ་སྟོག་སྟོག་དུ་འབྲུལ་བའི་ཁྱད་ཚོས་ལྷན་པས་འབྲེམ་ལ་འགྲུགས་ཐུབ།

འབྲེམ་གྱི་མེ་དོག་སྟེང་དུ་བབས་པ་ནས་མེ་དོག་གི་ཚི་བཅུད་(Nectar)འཚོལ་གྱི་ཡོད། འདི་ནི་མེ་དོག་གིས་གཞི་ཚའི་ལྷོད་ཐབས་ལ་བརྟེན་ནས་འབྲེམ་ལ་ཚི་བཅུད་ཐོབ་པར་ལྷོད་པ་ཡིན། འབྲེམ་གྱིས་ཟེ་དོག་ལ་རེག་འབྲུལ་ཟེ་རྩལ་ན་མས་འབྲེམ་གྱི་ཀྱབ་དུ་ཟགས་ཀྱི་ཡོད། གལ་ཏེ་འབྲེམ་ལ་ཚི་བཅུད་ཐོབ་རྗེས་མེ་དོག་དེ་དང་རིགས་གཅིག་པའི་མེ་དོག་གཞན་གྱི་སྟེང་ལུ་མཐུད་དུ་ཚི་བཅུད་འཚོལ་བར་འགོ་བ་ཡིན། འབྲེམ་གྱིས་མེ་དོག་གི་ཚི་བཅུད་ཐོབ་ཆེད་དེའི་རྗེས་ཀྱི་མེ་དོག་དེའི་ནང་འཇུ་ལ་སྐབས། ཀྱབ་ཀྱི་ཟེ་རྩལ་འགའ་གས་མེ་དོག་གི་ཟེ་ཀའི་མགོར་འགོས་ཀྱི་ཡོད། དེར་

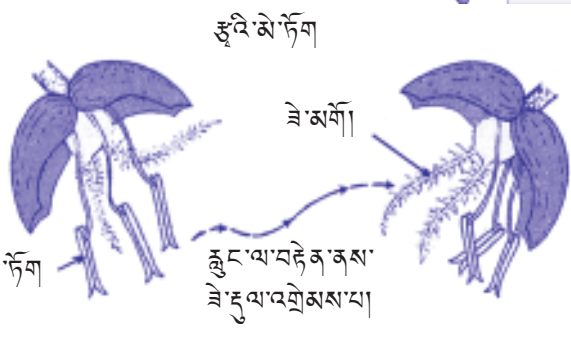

དཔེ་རིས་༧༧ འབྲེམ་ལ་བརྟེན་ནས་ཟེ་རྩལ་འབྲེམས་པ།

བརྟེན་མེ་ཉོག་དེར་ཟེ་རྩལ་རྒྱུར་ཚར་བ་རེད། (དཔེ་རིས་
༧་མ)

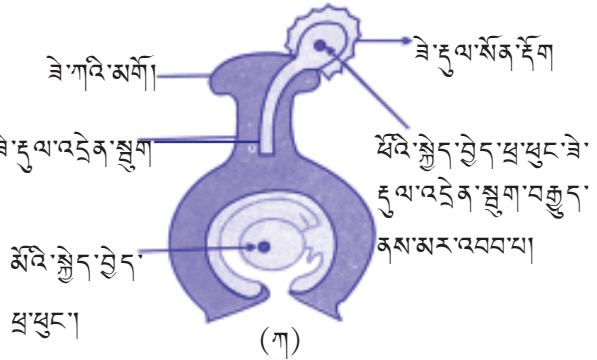
ཁ) རྒྱུང་ལ་བརྟེན་ནས་ཟེ་རྩལ་འགྲེམས་པ།

མེ་ཉོག་ཙམ་མ་ཟད་རྩ་སོགས་ཀྱིས་ཀྱང་རྒྱུང་ལ་ཟེ་རྩལ་
བརྟེན་ནས་མེ་ཉོག་གཅིག་ནས་མེ་ཉོག་གཞན་ཞིག་ཏུ་ཟེ་རྩལ་
འགྲེམས་པ་ཡིན། དེ་ནམས་ལ་རྩ་བཅུད་མངར་མོ་དང་། རྩམ་ དཔེ་རིས་༧་ད རྒྱུང་ལ་བརྟེན་ནས་ཟེ་རྩལ་འགྲེམས་པ།
པར་བཀྲ་བའི་ཁ་དོག་ དེ་བསྐྱུང་རྩོག་རྩོག་འཕུལ་བའི་མེ་ཉོག་བཅས་མེ་དགོས། རྒྱུང་ལ་བརྟེན་ནས་ཟེ་རྩལ་འགྲེམས་
པའི་མེ་ཉོག་ནམས་ལ་ནམ་པར་བཀྲ་བ་བའི་ཁ་དོག་མེད། (དཔེ་རིས་༧་ད)

ཐིག་ལེ་འདྲེས་རྒྱུར། Fertilisation

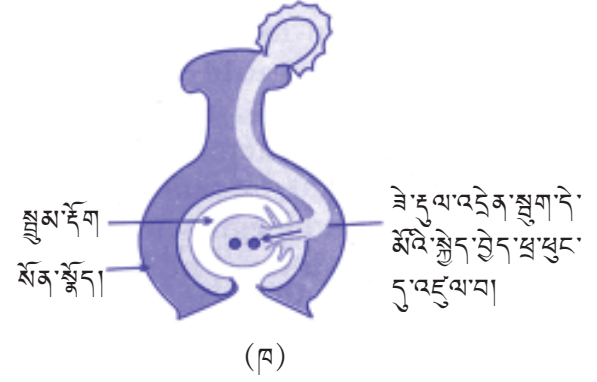
ཟེ་རྩལ་འགྲེམས་སྐབས་ཟེ་རྩལ་སོན་དོག་དེ་ཟེ་རྩལ་ནས་ཟེ་ཀའི་མགོར་འབྱེད་རྗེས་ཕྱི་རྒྱུད་ཤུང་སྤྱང་གིས་
མོའི་རྒྱུད་ཤུང་སྤྱང་གི་འགོ་ལམ་འཛོལ་གྱི་ཡོད། ཟེ་ཀའི་མགོ་ལ་འབྱུར་བཀ་མངར་མོ་ཞིག་ཟགས་ཡོད་པ་དང་། གལ་
ཏེ་ཟེ་ཀའི་མགོ་དེ་མེ་ཉོག་རིགས་གཅིག་པ་ཞིག་གི་ཡིན་ན། ཟེ་
རྩལ་སོན་དོག་གིས་གཤེར་ཁུ་དེར་ཚོར་ལན་རྒྱུད་དེ་རྒྱུ་གུ་ཞིག་
འབྲས་འགོ་རྩོམ་ཞིང་། ཟེ་རྩལ་སོན་དོག་ལས་རྒྱུ་གུ་རྒྱུས་ཏེ་ཟེ་རྩལ་འདྲེས་རྒྱུག་
རྒྱུས་དོག་ཏུ་སྐྱེབས་ཀྱི་ཡོད་ལ། ཕྱི་རྒྱུད་ཤུང་སྤྱང་དེ་ཟེ་
རྩལ་སོན་འབྲས་ལས་ཁ་བུལ་ཏེ་རྒྱུ་གུ་བརྒྱུད་ནས་མར་འབབ་
ཀྱི་ཡོད། ཕྱི་རྒྱུད་ཤུང་སྤྱང་དེ་རྒྱུས་དོག་ནང་འཇུག་འཕྲུལ་
མོའི་རྒྱུད་ཤུང་སྤྱང་དང་འདྲེས་པར་འགྱུར་བས་ཐིག་ལེ་རྒྱུད་
ཟིན་པ་ཡིན་ལ། ཐིག་ལེ་འདྲེས་རྒྱུར་བྱས་པའི་རྒྱུས་དོག་ལ་

ཐིག་ལེ་བརྒྱུས་རྫོང་ (Zygote) ཟེར་བའོ། |

ས་སོན་ཆགས་ཚུལ།

རྒྱུས་དོག་ནང་རྩེབ་རྒྱུར་བྱས་རྗེས་འགྱུར་ལོག་རྒྱ་
ཚོགས་ཞིག་འབྱུང་གི་ཡོད་དེ། མེ་ཉོག་གི་འདབ་མ་དང་།

དཔེ་རིས་༧་ཇ ཐིག་ལེ་བརྒྱུས་རྫོང་ཆགས་ཚུལ།

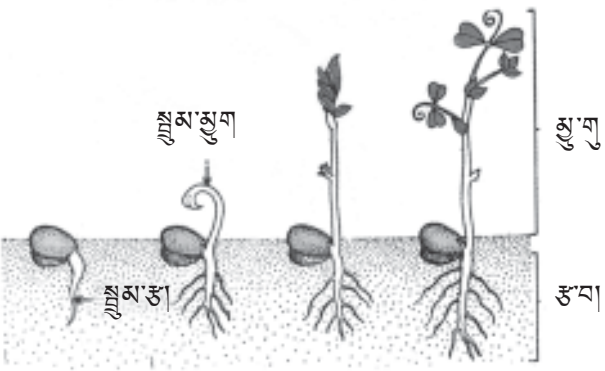
འདབ་གདན། ཟུ་འབྲུ་མོ་བཅས་སྐམ་རྒྱུད་སྐྱེ་བའི་ཉེ་ལྷོ་འགྲོ་བ་ཡིན། དེ་རྗེས་ཟེ་ཀའི་མགོ་དང་ཟེ་ཀ་གཉིས་ཀྱང་
 མེད་པར་གྱུར་ཏེ་སོན་སྡོད་གཅིག་པུ་བྱུལ་དུ་རྒྱལ་གྱི་ཡོད་པ་དང་། དེའི་ནང་ཐིག་ལེ་དང་ཁམས་དམར་རྒྱར་པའི་རྒྱུ་
 རོག་ཡོད་ཅིང་། རྒྱུ་རོག་རེ་རེའི་ནང་ཐིག་ལེ་བརྒྱུས་སྡོད་ཡོད། ཐིག་ལེ་བརྒྱུས་སྡོད་དེ་དུམ་བུ་གཉིས་སུ་ཆགས་
 ཏེ་རྒྱུ་མེར་ཆགས་པ་དང་། རྒྱུ་མེར་ལའང་སྡོད་སེར་གཅིག་ནས་གཉིས་ཡོད་ལ། དེ་ནི་རྗེས་སུ་ཤེད་སྡོད་ཤེད་རྒྱུའི་
 ཟས་སུ་ཟུར་ཉར་ཤེད་པ་རེད། ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྡོད་བྱས་ཏེ་འཕེལ་བའི་རྒྱུ་རོག་གི་ནང་དུ་རྒྱུ་མེར་ཡོད་ལ་དེ་ནི་ས་
 པོན་ཡིན་ནོ། །

འབྲས་བུ་ཆགས་ཚུལ།

སོན་སྡོད་ཀྱང་འགྲུར་རྗེས་བྱུང་སྟེ་འབྲས་བུར་འགྲུར་བ་ཡིན། ཤིང་ཏོག་ཨ་མ་ལྟ་དང་ཚ་ལུ་མ་ལྟ་བུའི་ཤིང་འབྲས་
 མང་པོ་ཞིག་ཁུ་བ་མངར་མོ་ལྷན་པའི་བཟའ་རུང་བའི་འབྲས་བུར་འགྲུར་ཞིང་། མཚམས་རེར་ཤིང་སྐོག་ས་མཁོག་ས་
 པོའི་ལྷན་པར་འགྲུར་བ་ཡིན། ཤིང་འབྲས་ནམས་ཀྱི་ནང་དུ་ས་པོན་གཅིག་གམ་ཡང་ན་དེ་ལས་མང་བ་ཡོད་དོ། །

ལྗུ་གུ་འབྲས་པའི་ཚུལ།

ས་པོན་མང་པོ་ཞིག་གིས་དུས་ཡུན་རྒྱུང་རིང་པོ་འགོར་རྗེས་ལྗུ་གུ་གཏོང་གི་ཡོད། ས་པོན་ལ་ལྗུ་གུ་བཏང་རྗེས་
 ལུ་འཛིབ་འགོ་ཚུགས་ཀྱི་ཡོད་ལ། ལུ་ཡིས་ས་པོན་ནང་
 གི་འཇུ་ཤེད་ཁུ་བའི་ཤེད་ལས་ཐོན་པར་རྒྱས་པ་འདོན་
 ཐུབ། འཇུ་ཤེད་ཁུ་བས་དེའི་ནང་དུ་ཟགས་པའི་ཟས་
 བཅུད་ནམས་འཇུ་རུ་བཅུག་སྟེ་བཞུ་རུང་དུ་བརྒྱུར་བ་
 དང་། བཞུ་རུང་དུ་བརྒྱུར་བའི་ཟས་བཅུད་དེ་ཁུ་བ་
 བདལ་བྱུང་སྟེ་རྒྱུ་མ་ཙུང་དང་རྒྱུ་མ་ལྷོག་ཏུ་སྐྱེས་པ་ཡིན།
 ཐོག་མར་རྒྱུ་མ་ཙུང་ཏེ་ས་ཡི་ནང་དུ་འཇུ་ལ་ནས་ལུ་

དཔེ་རིས་༧༡༠ ས་པོན་ལ་ལྗུ་གུ་འབྲས་ཚུལ།

དང་གཏོར་རྗེས་གཞིབ་པ་དང་། དེ་རྗེས་རྒྱུ་མ་ལྷོག་སྟེང་སྐོག་སུ་ས་ཁར་སྐྱེས་པ་དང་ཉི་འོད་སོག་ནས་ལྷང་མདོག་ཏུ་
 གྱུར་ཏེ་ཉི་འོད་སྡོད་སྟེ་ཐེབ་ཤེད་འགོ་འཇུགས་ཀྱི་ཡོད། ལྷབས་འདྲིར་སྐྱེ་འཚར་ནི་ས་པོན་གྱི་རྒྱུ་མ་སྡོད་དུ་ཟུར་ཉར་བྱས་
 པའི་ཟས་བཅུད་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་གི་ཡོད་ཀྱང་། མཚམས་འདི་ནས་བཟུང་སྟེ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཟས་རང་གིས་གཡོས་སྡོད་
 ཤེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། (དཔེ་རིས་༧༡༠)

9.4 རླུ་ཆགས་ཀྱི་རླུ་འཕེལ། Reproduction in Animal

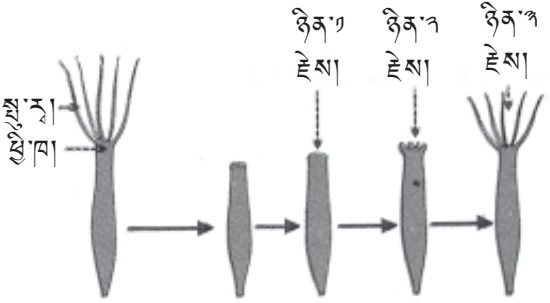
རླུ་ཆགས་ཀྱི་རླུ་འཕེལ་གྱི་སྐབས་ལོང་གཉིས་ཡོད་དེ། མཚན་ལྡན་དང་མཚན་མེད་གཉིས་སོ། །

རླུ་ཆགས་ཀྱི་མཚན་མེད་རླུ་འཕེལ།

ཁྱེད་ཀྱིས་ཅི་ཤིང་གི་མཚན་མེད་རླུ་འཕེལ་གྱི་སྐབས་སྐྱོར་ལ་སྦྱངས་བཞིན་པ་རྟེ། དེ་དག་ལ་མ་གཟུགས་གཅིག་ལས་མེད། རླུ་ལྡན་ཚུང་དུ་དང་སྐབས་བདེའི་རིགས་མང་ཆེ་བས་མཚན་མེད་རླུ་འཕེལ་གྱི་དུས་ཡིན། རླུ་ལྡན་སྤྲོ་མོ་ཨ་མྲི་རྩ་དང་འབྲུ་རྩ་རྩ་ལྟ་བུ་ཞི་སྤྲུང་གཅིག་གིས་གྲུབ་ཡོད་པས། དེ་དག་གིས་སྐབས་བདེའི་སྐྱོན་སྤྲུང་གཉིས་སུ་གྲུབ་ཏེ་མཚན་མེད་རླུ་འཕེལ་གྱི་དུས་ཡིན། ཨ་མྲི་རྩ་གྲུས་འགྲུར་གྱི་དུས་དུས་ཚོད་གཅིག་ཙམ་འགོར་གྱི་ཡོད་ལ། དུམ་སུ་གཉིས་སུ་གྲུས་རྩེས་རླུ་ལྡན་སྤྲོ་མོ་འོ་འོ་གཉིས་སུ་འགྲུར་གྱི་ཡོད། ཏེ་ཏེ་དང་རྩ་མཚོའི་རླུ་ཟེར་མེ་ཏོག་(Sea anenones) རྩམས་སྤྲུང་མང་པོས་གྲུབ་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་ལ་སྐྱོ་ལྷུག་རླུ་(ལོགས་རླུས་) བའི་སྐྱོན་སྤྲུང་མཚན་མེད་རླུ་འཕེལ་འབྱུང་གི་ཡོད། སྐྱོ་ལྷུག་དེ་ཐོག་མར་འབྲུར་དོག་གི་རྩམ་པར་འབྱུང་བེད། དེ་ནས་མ་གཟུགས་དང་བྲལ་ཏེ་སྦྲུ་རུ་དང་། །། རྩ་མ་སོགས་འབྱུང་གི་ཡོད། མཉེན་གཟུགས་སྐྱོག་ཆགས་དང་བྱུ་རུ་རྩ་ལྟ་བུའི་རླུ་ལྡན་སྤྲོ་མོ་འགའ་ཤས་ཀྱི་ལོགས་རླུས་གཟུགས་ནི་མ་གཟུགས་སུ་སླེལ་ཏེ་གནས་ཤིང་། སྐྱོ་ལྷུག་དེ་རླུ་འཚར་བྱུང་རྩེས་དང་རིགས་ལྷུག་སླེལ་བ། འདི་ནི་མཉེན་གཟུགས་སྐྱོག་ཆགས་དང་བྱུ་རུའི་སྤིང་ཀ་ཆགས་ཚུལ་དེ་ཡིན། ང་ཚོས་བག་ལེབ་དང་། བག་ལེབ་མངར་མོ་ལ་སོགས་བཟོ་བར་བེད་སྤོད་གྱི་དུས་ཡིན་ཅི་ཡང་ལོགས་རླུའི་སྐྱོན་སྤྲུང་རླུ་འཕེལ་འབྱུང་གི་ཡོད།

བསྐྱར་རླུས། Regeneration

ཏེ་ཏེ་རུ་རྩ་ལྟ་བུའི་རླུ་ལྡན་སྤྲོ་མོ་འགའ་ཤིག་རང་གི་སྤྲུང་གྲུབ་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་བཞེན་ནས་རླུ་ལྡན་ཕྱི་ལ་པོ་གཅིག་དུ་འགྲུར་བྱུང། ཏེ་ཏེ་རུ་ལི་གཟུགས་པོའི་ཆ་ཤས་ཚུང་དུ་ཞིག་ལས་ཏེ་ཏེ་རུ་ཚུང་དུ་ཞིག་བསྐྱར་བྱུང། ལུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལས་རླུ་ལྡན་ཕྱི་ལ་པོ་ཞིག་སྐྱར་ཡང་མཚེད་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ལ་བསྐྱར་རླུས་ཞེས་བཞེད། དཔེ་རིས་༧༡༡ རང་ཏེ་ཏེ་རུ་ལི་འདིའི་ཐད་ཀྱི་བརྒྱུད་རིམ་ཞིག་བསྟན་ཡོད།

དཔེ་རིས་༧༡༡ ཏེ་ཏེ་རུ་ལི་བསྐྱར་རླུས།

སྲིག་ཆགས་ཀྱི་མཚན་ལྡན་སྐྱེ་འཕེལ།

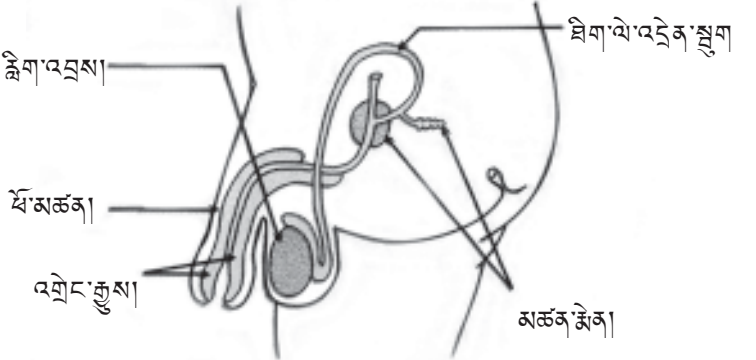
མཚན་ལྡན་སྐྱེ་འཕེལ་ལ་ཕོ་མོ་གཉིས་དགོས་པ་དང་། ཕོ་མོ་གཉིས་ལ་སྐྱེད་བྱེད་དབང་པོ་ཡོད་པ་དེ་ལས་སྐྱེད་བྱེད་སྲ་ཕྱུང་འབྱུང་བ་སྟེ། མོ་ཡིས་མོའི་སྐྱོ་ངའི་སྲ་ཕྱུང་འདོན་པ་དང་ཕོས་ཐིག་ལེ་འདོན་གྱི་ཡོད། ཐིག་ལེ་ནི་ཚྭ་ལྡན་འབྲས་ཟེར་པའི་སྐྱེད་བྱེད་དབང་པོ་ལས་བྱུང་ཞིང་། མོའི་སྐྱེད་བྱེད་སྲ་ཕྱུང་ལ་སྐྱོ་ངའི་སྲ་ཕྱུང་ངམ་ཡང་ན་ཁམས་དམར་ཟེར་ཞིང་། (ཁམས་དམར་སྲ་ཕྱུང་གཅིག) ཁམས་དམར་ནི་མོའི་བསམ་སེའུ་ཞེས་པའི་སྐྱེད་བྱེད་དབང་པོ་ལས་འབྱུང་བ་དང་། ཐིག་ལེ་ཁམས་དམར་སྲ་ཕྱུང་ནང་འདྲུལ་ནས་འདྲེས་སྦྱར་འབྱུང་གི་ཡོད། ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྦྱར་བྱུང་རྗེས་སྐྱོ་ངའི་སྲ་ཕྱུང་དེ་ཆ་གས་མང་པོར་བགོས་ཏེ་རིམ་གྱིས་སྲ་ཕྱུང་ནམས་སྐྱུ་མ་སྲིང་གི་གནས་སྐབས་སུ་འཕོ་བ་སྟེ། དེ་ནི་རྗེས་སུ་སྲིག་ཆགས་ཀྱི་གཟུགས་སུ་འཕེལ་གྱི་ཡོད།

སྲིག་ཆགས་མོའི་སྐྱོ་ངའི་སྲ་ཕྱུང་དེ་མོའི་ལུས་པོའི་ཕྱི་རོལ་དུ་ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྦྱར་བྱས་པ་ལ་**ཕྱི་འདྲེས་སྦྱར་འབྱུང་**(External fertilisation)དང་། འབྲུ་སྲིན་དང་། སོག་འགྲོའི་རིགས། ལྷ་གསེས་སྲིག་ཆགས་(འགྲོ་བ་མི་ཚུད་པའི་)བཅས་ཀྱི་སྐྱོ་ངའི་སྲ་ཕྱུང་སྲིག་ཆགས་མོའི་ལུས་ཀྱི་ནང་རོལ་དུ་ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྦྱར་འབྱུང་གི་ཡོད་པས་**ནང་གི་ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྦྱར་འབྱུང་**(Internal fertilisation)ཞེས་ཟེར།

9.5 མིའི་མཚན་ལྡན་སྐྱེ་འཕེལ། Sexual Reproduction in Humans

ལོ་༡༡ རྒྱུ་ལྷ་ལྷ་བར་གྱི་བུ་ཚམས་ལ་གཤམ་གསལ་ལྟར་འགྲུར་ཚྭ་ལྡན་འབྱུང་སྟེ། རྒྱུ་གདངས་སྐྱོ་མ་དུ་འགྲོ་བ་དང་། གདོང་དང་ལུས་པོར་སྐྱེ་བའོ་འདྲུགས་པ། གཤམ་ཆེ་རུ་བསྐྱེད་པ། ཚྭ་ལྡན་ལས་ཐིག་ལེ་ཐོན་པ་བཅས་འབྱུང་བ་ཡིན། འདི་དག་ནི་སྐྱེ་བ་རྒྱུ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ངོ་། །ཕོ་མོ་མཚན་མའི་དབང་པོ་(ཚྭ་ལྡན་གཉིས་) རྒྱུས་ཀྱིས་ཕོའི་མཚན་མའི་ས་བོན་(ཐིག་ལེ་)བསྐྱེད་པ་དང་། དཔེ་རིས་༧་༡༣ རང་དུ་ཕོའི་སྐྱེ་འཕེལ་དབང་པོ་བཟུང་ཡོད།

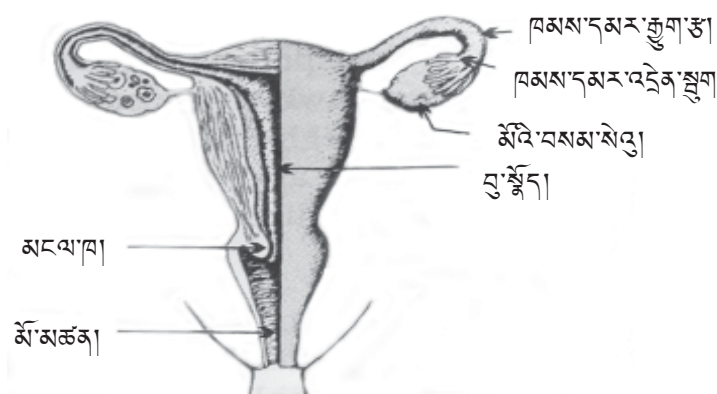
གོང་ལྟར། ལོ་༡༠ རྒྱུ་ལྷ་ལྷ་བར་གྱི་བུ་མོ་ཚམས་ལ་འགྲུར་ཚྭ་ལྡན་གཉིས་འབྱུང་གཤམ་གསལ་ལྟར་ཡིན་ཏེ། རུ་མ་

དཔེ་རིས་༧་༡༣ ཕོའི་སྐྱེ་འཕེལ་དབང་པོ།

གཉིས་ཆེ་རུ་འགྲོ་བ་དང་། ལྷ་ཟུར་གཉིས་
 ལྷུ་མ་པོ་ཆགས་པ་ཡིན། འགྲུར་བ་འདི་དག་
 ནི་ཕྱི་སྐྱུ་ལ་རྒྱ་དང་མི་འདྲ་བའི་སྐྱུ་ལ་རྒྱ་
 གཞན་ཞིག་གིས་རྒྱུན་བྱས་ཏེ་བྱུང་བ་ཡིན།
 དེ་ནི་མོ་འི་བསམ་སེའུ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་
 བ་ཞིག་རེད། དཔེ་རིས་༧་༡༩ རང་མོ་འི་
 རྩེ་འཕེལ་དབང་པོ་བསྟན་ཡོད། མོ་འི་

དཔེ་རིས་༧་༡༩ མོ་འི་རྩེ་འཕེལ་དབང་པོ།

བསམ་སེའུ་ནང་འལས་དམར་རྩེ་འཚར་འབྱུང་བ་ཡིན། རལས་དམར་ཕྱ་ཕུང་ནི་དབྱིབས་ལྷུ་མ་ཞིང་ཚངས་ཐིག་ལ་ཕལ་
 ཆེར་1 mm ལས་མས་ཡོད། རལས་དམར་འདྲེན་རྩུག་ནི་ལྷུག་མ་(Funnel) ར་སྤེ་བའི་དབྱིབས་ཅན་ཞིག་ཡིན་ལ་
 མོ་འི་བསམ་སེའུ་ལས་འལས་དམར་འདྲེན་སྐབས་སྤོབས་ས་དེ་ཡིན། འདྲེན་རྩུག་ནང་གི་ཐིག་ལེ་རྣམས་འལས་དམར་
 ཕྱ་ཕུང་ནང་དུ་བཀུག་སྟེ། ཐིག་ལེ་ཕྱ་ཕུང་གཅིག་གིས་འལས་དམར་ཕྱ་ཕུང་གི་སྟངས་འཁྲུང་བུ་བཟོས་ཏེ། ཐིག་ལེ་འདི་ཉིང་
 ཉེ་དང་འལས་དམར་ཕྱ་ཕུང་གི་ཉིང་ཉེ་གཉིས་སྤོལ་བ་དེར་**ཐིག་ལེ་འདྲེན་རྩྭ་རྩྭ་**ཟེར་བ་ཡིན།

ཐིག་ལེ་འདྲེན་རྩྭ་རྩྭ་བྱས་པའི་འལས་དམར་ཕྱ་ཕུང་དེ་གྲུས་འགྲུར་མང་དུ་བྱུང་སྟེ་**རྩྭ་མ་སྲིང་**(Embryo)ཞེས་
 པའི་ཕྱ་ཕུང་ཚོགས་པའི་ལྷུ་མ་གཟུགས་ཤིག་ཆགས་པ་དེ་རིམ་གྲིས་ཕྱ་གུར་འཕེལ་གྱི་ཡོད།

བརྟན་རྩུག་ནང་ཐིག་ལེ་འདྲེན་རྩྭ་རྩྭ་བྱེད་པ།

བྱུང་མེད་ཁ་གསལ་ལ་རྩེ་འཕེལ་གྱི་རྣམས་པ་མེད་པ་སྟེ། རལས་དམར་གྱི་འདྲེན་རྩུག་འགགས་ཡོད་སྟངས་དེ་ལྟར་བྱུང་། ཕྱི་སྐྱེད་བྱེད་ཕྱ་ཕུང་
 (ཕ་ནས་བྱུང་བའི་) དང་མོ་འི་སྐྱེད་བྱེད་ཕྱ་ཕུང་གཉིས་སྐྱེད་མའི་བྱ་རྩྭ་དུ་ཕན་ཚུན་སྤོལ་བྱེད་ཀྱི་མེད་པས། བྱུང་མེད་དེ་ལྟར་བྱ་རྣམས་ལ་ཕྱ་
 གུ་འཁོར་གྱི་མེད། དེ་ལྟར་བྱེད་གནས་སྟངས་བྱུང་སྐབས། ལྷན་པས་རྩུས་པ་ལས་བཏོན་པའི་ཁུ་བ་(ཐིག་ལེ་) དང་སྐྱེད་མའི་འལས་དམར་ཕྱ་
 ཕུང་གཉིས་འདེམས་རྩུག་བྱས་ཏེ། རྩྭ་མ་འདི་ཕྱ་ཕུང་དེ་དག་ཚོད་རྩུག་ནང་ཐིག་ལེ་འདྲེན་རྩྭ་རྩྭ་བྱུང་དུ་འདུག་གི་ཡོད་ལ། བདུན་ཕྱག་གཅིག་
 ཅམ་གྱི་རྩེ་སྐྱ་འཚོ་གནས་བྱུང་བའི་རྩྭ་མ་སྲིང་རྣམས་སྐྱེད་མའི་བྱ་རྩྭ་ནང་འཛོག་གི་ཡོད། གལ་ཏེ་རྩྭ་མ་སྲིང་བདེ་ལྷག་ངང་བྱ་རྩྭ་ནང་བཞག་
 རྩེ་རྩྭ་མའི་གནས་སྐབས་རྩུན་ལྷན་དུ་གནས་ཆེ་རྒྱ་བ་དགའི་རྩེ་སྐྱ་སྐྱ་གྱེ་བྱེད་པ་ཡིན། ལག་ཅུལ་འདི་ནི་སྤེ་ལོ་༡༧༠ ལོར་ཐོག་མར་
 འཕྲོག་རའི་ཕྱགས་ཐོག་ལ་སྤྱད་དེ་ཡར་རྒྱས་བཏང་བ་དང་། སྤེ་ལོ་༡༧༥ ལོར་འགྲོ་བམི་ལ་སྤྱད་དེ་གྲུབ་འབྲས་ཐོབ་ཡོད། ད་ལྟར་གར་
 དུའང་ལོ་རེར་ལག་ཅུལ་འདི་བཀོལ་ནས་སྤྱ་གུ་མང་པོ་ཞིག་སྐྱེས་ཡོད་ཅིང་། ལག་ཅུལ་འདི་ལས་བརྒྱ་ཆ་30 རས་40 ལས་མས་ཤིག་ལ་ལམ་
 རྩྭ་དུང་ཡོད། དེ་ལྟར་སྐྱེས་པའི་སྤྱ་གུ་ལ་སྤྱག་སྤྱག་སྤྱ་གུ་ཞེས་བརྗོད་གྱི་ཡོད་ཀྱང་མིང་དེ་ནི་ཚད་ལྡན་ཞིག་མིན་ཏེ། དུས་ལུན་མུང་ཏུ་(བདུན་
 གཅིག་རེང་)ཞིག་ལ་མ་གཏོགས་འཚར་ལོངས་མང་ཆེ་ཤིས་སྐྱེད་མའི་མངལ་དུ་འབྱུང་བས་སོ། །

དྲི་བར་ལན་ཐོབ་མ།

༡། ལུས་པོའི་ཆ་གསལ་གང་ཞིག་གིས།

    ༡) ཐིག་ལེ་འདོན་པ་རེད་དམ།   ༢) ཁམས་དམར་སྐྱོང་འདོན་པ་རེད་དམ།   ༣) ཐོའི་ཐིག་ལེ་མོར་གཏོང་བ་ཡིན་ནམ།

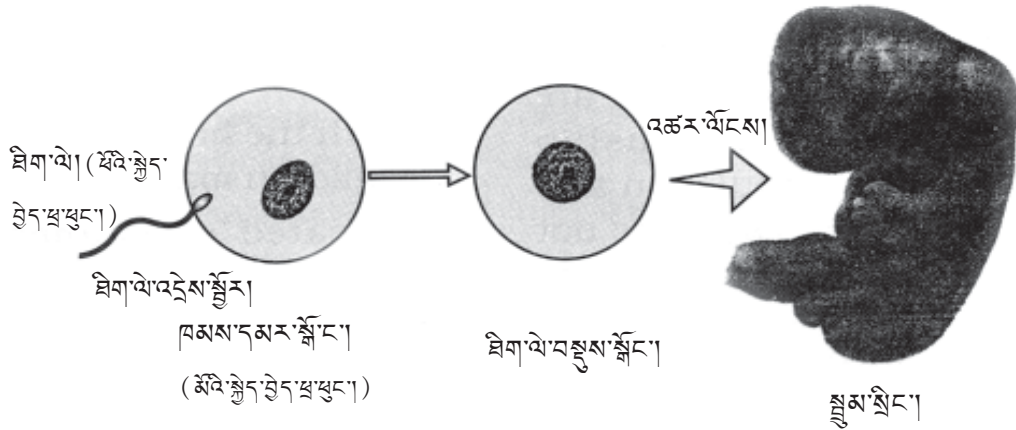
༢། ཉར་མོན་སྐྱལ་རྒྱུ་ཡིས་ལོ་༡༠ ནས་༡༥ བར་གྱི་བྱའི་གཟུགས་པོར་འགྱུར་བ་བྱུང་སྐྱབས་ཅི་འདྲ་ཡིན་ནམ།

༣། ཉར་མོན་སྐྱལ་རྒྱུ་ལ་བརྟེན་ནས་ལོ་༡༡ ནས་༡༦ བར་གྱི་བྱའི་གཟུགས་པོར་འགྱུར་བ་འགྲོ་སྐྱབས་ཅི་འདྲ་ཡིན་ནམ།

༤། མོའི་འབྲིག་སྐྱོད་སྲ་ཕུང་ལ་ཅི་ཟེར་རམ།

9.6 སྐྱེ་ལྡན་གྱི་སྐྱེ་འཚར། Development in Organisms

སྲ་ཕུང་མང་འདུས་ཀྱི་སྐྱེ་ལྡན་ནམས་ཆེ་སློག་གི་འགོ་འདུགས་སྐབས། ས་པོན་རྒྱུང་པ་གཅིག་གམ། མོན་ཐིག་ལེ་ཡང་ན་ཐིག་ལེ་སྐྱར་བའི་སྐྱོང་འདོན་སྲ་ཕུང་བཅས་ལ་བརྟེན་ཡོད། ཚྱོམ་གཞིའི་སྲ་ཕུང་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཆ་ལག་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་སྲ་ཕུང་མང་ལྡན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་སྐྱེར་པ་ཞིག་ཆགས་པར་གོམ་རིམ་མང་པོ་ཞིག་བརྒྱུད་དགོས། ས་པོན་དང་མོན་ཐིག་ལེ་ལྷན་ཁྱུ་གྱུ་འདུས་པ་དང་། ཐིག་ལེ་བརྟེན་སྐྱོང་དེ་རིམ་བཞིན་སྐྱུམ་སྲིད་དུ་འགྱུར་བ་ཡིན། (དཔེ་རིས་༧་༡༤) འདིས་སྐྱེ་འཚར་ནི་བྱུང་བར་ཅན་གྱི་སྲ་ཕུང་འདི་དག་ལ་བརྟེན་ནས་འགོ་འདུགས་པ་མཚོན་གྱི་ཡོད། འདི་ནི་ཕྱི་ཤིང་ངམ་སློག་ཆགས་ཀྱི་ནམ་པ་བྱུང་བར་ཅན་དུ་འགྱུར་བའི་གོམ་རིམ་ཐོག་མའི་ཡིན། འདི་ལྟ་བུའི་ཚྱོམ་གཞིའི་ཚན་པ་(ས་པོན་ནམ། ཐིག་ལེ་བརྟེན་སྐྱོང་། ཡང་ན་སྲ་ཕུང་པོའི་ཆ་གསལ་གང་རུང་) ཁ་གསལ་ནས་སྐྱེ་དངོས་སྐྱེར་པ་ཞིག་དུ་འགྱུར་བའི་

དཔེ་རིས་༧་༡༤ སྲ་ཕུང་མང་དུ་འགྱུར་རྫོགས་བྱུང་སྐྱེ་དངོས་པོའི་ནམ་པར་གྲུབ་ཚུལ།

བརྒྱན་རིམ་འདི་ལ་**རྩེ་འཕེལ་**(Developments)ཞེས་བརྗོད། ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྦྱོར་བྱས་ཆེས་ཕྱ་ཕུང་གིས་འགྱུར་འབྱུང་འགོ་ཚུལ་གྱི་ཡིད། ཕྱ་ཕུང་རྒྱུ་པའི་ཐིག་ལེ་བརྒྱུས་སྦྱོར་དེ་ཕྱ་ཕུང་གི་ཕུང་ཚོགས་ཤིག་ཏུ་འགྱུར་བ་དང་། དེ་ཆེས། ཕྱ་ཕུང་འགྲུལ་སྦྱོང་གིས་ཕྱ་ཕུང་གི་རྩེ་ལྷན་ལྷན་ལེ་འདྲ་བ་ཆགས་ནས་ལྷང་ཕུག་ཅིག་ཆགས་ཀྱི་ཡིད། ཕྱ་ཕུང་གི་ལྷང་ཕུག་འདིའི་ནང་ཏུ་འགྱུར་སློབ་ཟམ་མི་ཆད་པ་ལྷུང་སྟེ་དབང་པོ་མི་འདྲ་བ་འབྱུང་བ་ཡིན། ཆ་ལག་རྣམས་ཡོངས་སུ་ཀྱུ་བ་ཟིན་ཆེས་རྩེ་ལྷན་ལྷང་ཏུ་ཞིག་སྦྱེས་པ་འཕམ། སྦྱོར་ཁ་གསལ་ཏེ་སྦྱིར་ཐོན་པ་ཡིན། མཐར་སྦྱེ་འཕེལ་བྱུང་སྟེ་དར་མར་འགྱུར་རོ།།

རྩེ་ལྷན་སྦྱོར་བ་སྦྱེ་འཕེལ་བྱེད་སྤངས་མི་འདྲ་བ་དུ་མ་ཞིག་ཡིད། བྱིད་ཀྱིས་ཤེས་གསལ་ལ་ལྷར། རྩེ་མ་ལེབ་དང་དུག་སྤང་སོགས་འབྲུ་སྤྱིན་མང་པོ་ཞིག་ལ། སྦྱོར་གསལ་བ་དང་འབྲུ་སྤྱིན་རང་ག་ཕྱུགས་སུ་འགྱུར་བའི་དབར་རྩེ་འཕེལ་གྱི་བརྒྱན་རིམ་མི་འདྲ་བ་དུ་མ་ཞིག་ཡིད། དེ་རྣམས་འབྲུ་ནར་མོ་ལྟ་བུའི་གནས་སྐབས་སུ་**ཚང་འབྲུ**(Larva)ཟེར་ཞིང་། ལྷན་སྦྱོགས་ཀྱི་དོ་བོར་གནས་པའི་དུས་སྐབས་ལ་**ཐུམ་འབྲུ**(Pupa) ཟེར། མཇུག་མཐར་དེ་རྣམས་འབྲུ་དར་མར་འགྱུར་གྱི་ཡིད། མཚམས་རེར་བྱིད་ཀྱིས་འབྲས་དང་། བྱོ་ཞིབ། གཞན་ཡང་འབྲུ་རིགས་སོགས་ཀྱི་ནང་འབྲུ་སྤྱིན་ཡོད་པ་མཐོང་བྱུང། གལ་ཏེ་བྱིད་ཀྱིས་དེར་ཞིབ་ལྟ་བྱས་ན། བྱིད་ཀྱིས་འབྲུ་སྤྱིན་འཕེལ་ཡོངས་བྱེད་པའི་གནས་སྐབས་མི་འདྲ་བ་རྣམས་དོས་འཛིན་བྱ་བྱུང། དཔེར་ན། ཚང་འབྲུ་དང་། ཐུམ་འབྲུ། འབྲུ་དར་མ་བཅས་ཀྱི་གནས་སྐབས་ལྟ་བུའོ། །

9.7 རྩེ་འཕེལ་ཚོད་འཛིན། Birth Control

འགོ་བ་མིའི་རྩེ་འཕེལ་མ་ལག་གི་བྱེད་ལས་ཇི་ལྟར་བྱེད་ཚུལ་གྱི་ཤེས་བྱ་དེས་ང་ཚོར། ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྦྱོར་སྤྱིན་འགོག་གིས་མངལ་ཆགས་རྒྱུར་གཡོལ་བྱུང་བའི་དེས་ཤེས་ཤིག་བསྐྱེད་ཡིད། ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྦྱོར་སྤྱིན་འགོག་བྱེད་ཐབས་ལག་ཤོས་ནི་ཐིག་ལེ་དང་ཁམས་དམར་འཕྲད་མ་བཅུག་པར་འགོག་རྒྱ་དེ་ཡིན། དེར་སྐབས་དངོས་ལུགས་དང་། ཇུས་འགྱུར། གཤག་བཅོས་བཅས་ཀྱི་སྒྲིག་ཆས་རྣམས་ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྦྱོར་འགོག་པར་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡིད། དེར་བརྟེན། རྒྱ་གར་ནང་ཁྱོད་ཡོངས་སུ་བྱིས་ཚང་གི་བདེ་དོན་ལྟེ་གནས་ཁང་བཅུགས་ནས་འདིའི་སྐོར་གྱི་ལམ་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་ཡིད་ལ། རྒྱ་གར་ལ་མི་འབོར་ཤིན་ཏུ་མང་བས་དེའི་ཐོག་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་ལ་དཀའ་ངལ་མི་ཉུང་བ་ཞིག་འཕྲད་དེས་ཡིན། མི་འབོར་དོ་དམ་བྱེད་རྒྱ་ནི་བྱིས་ཚང་གི་བདེ་དོན་དང་འཚོ་བའི་གནས་སྤངས་བཅས་ཡར་རྒྱས་ཡོང་རྒྱུར་དགོས་

ངེས་ཅན་ཞིག་རེད།

མངལ་འགོག་པའི་ཐབས་ལམ་ཚང་མས་ཤེས་གསལ་ཡིན་ནའང་། འདོད་དོན་དེ་བདེ་རྒྱག་ངང་འགྲུབ་ཐུབ་ཀྱི་
མེད། ག་ཤམ་དུ་མི་འཕོར་འབར་གསུང་བའི་རྒྱ་མཚན་འགའ་ཞིག་བཀོད་ཡོད།

༡) ཤེས་ཡིན་མེད་པ། མི་རྣམས་མི་འཕོར་ཆེན་པོ་དང་དབུལ་ཕོངས་གཉིས་དབར་གྱི་འབྲེལ་བའི་སྐོར་ལ་
ཚོངས་པར་བརྟེན། ཁོང་ཚོས་བྱིམ་ཚང་གི་བདེ་དོན་ལས་འཆར་ལ་ངོས་ལེན་བྱེད་འདོད་མེད་པའི་ཁར།
ཁོང་ཚོར་སྐྱེ་འཕྲེལ་མ་ལག་གི་བྱེད་ལས་སྐོར་གྱི་ཤེས་ཚད་ཉུང་དུ་ལས་མེད།

༢) སྤུ་གུ་བཅའ་བཞི་ལམ་སྟོང་བྱུང་བ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པ་སྟེ། དེ་ནི་
རང་བྱུང་ཁམས་དང་དཀོན་མཆོག་གིས་གནང་བའི་ལེགས་སྐྱེས་ཤིག་ཡིན་པར་བརྟེན་ཡི་ཡོད། དེར་བརྟེན།
མངལ་ཆགས་རྒྱར་སློན་འགོག་གི་འབད་ཚོལ་བྱེད་ཀྱི་མེད།

༣) དཔལ་འཕྲོར་གྱི་རྒྱ་རྒྱུན། སྤུ་གུ་ནི་བྱིམ་ཚང་གི་ཡོང་འབབ་མང་དུ་གཏོང་ཆེད་ལག་རོགས་སུ་ཕན་
པར་བསམ་པ།

ང) འཚི་རྒྱུན་མང་བ། རྒྱ་གར་ནང་། སྤུ་གུ་འཚི་བའི་གྲངས་ཚད་མཐོ་བར་བརྟེན། དཔལ་འཕྲོར་གྱི་ཡོང་
ཁུངས་ཞན་པའི་མི་རྣམས་ཀྱིས་ཉུང་མཐར་ཡང་སྤུ་གུ་གཅིག་ཙམ་འཚོ་གནས་ཐུབ་ཆེད་སྤུ་གུ་མང་དུ་བཅའ་
བའི་སྣང་ཚུལ་ཞིག་ཡོད།

ཡང་ནས་ཡང་དུ་མངལ་ཆགས་པ་དེས་སྐྱེད་མའི་འཕྲོད་བརྟེན་ལ་གནོད་སྐྱོན་ཚབས་ཆེན་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད། སྤུ་
གུ་མང་དུ་ཡོད་པའི་བྱིམ་ཚང་ནང་། བྱིས་པའི་དུས་སྟོན་སྐབས་སུ་འཚོ་བཅུད་ཉུང་སྐྱོན་གྱི་གནས་ཚུལ་མང་དུ་སྣང་།
ཁྱེད་ཀྱིས་འཚོ་བཅུད་འདང་ངེས་མ་ཐོབ་ཆེ་ལུས་སེམས་གཉིས་ཀྱི་འཕྲོད་བརྟེན་ལ་གནོད་སྐྱོན་འགོ་བའི་སྐོར་སྐར་ནས་
སྐྱངས་སྐྱོང་བ་རེད། བྱིམ་ཚང་གི་བདེ་དོན་ལས་རིམ་ཞི་ཕ་མ་དང་འཚོ་བཅུད་འདང་ངེས་མ་ཐོབ་པའི་སྤུ་གུ་རྣམས་ཀྱི་
འཕྲོད་བརྟེན་ལ་མཐུན་རྒྱུན་སྐོར་བའི་ཆེད་དུ་ཡིན་པ་དང་། གསོ་རིག་དང་སྐྱི་ཚོགས་འཕྲོད་བརྟེན་ཐོག་ལས་ཀ་བྱེད་
མི་ཚོས་བྱིམ་མི་ཉུང་བའི་བྱིམ་ཚང་ལ་དགེ་མཚན་མང་བ་དང་། སྤུ་གུ་མངལ་འཁོར་བའི་བར་མཚམས་ལོ་འགའ་གས་
འཛིག་དགོས་པའི་སློབ་སློན་གནང་གི་ཡོད། བྱིམ་མིའི་བདེ་དོན་ལྟེ་གནས་ཁང་གིས་སྐྱེ་འཕྲེལ་ཚོད་འཛིན་དང་ཉེན་ཁ་
མེད་པའི་འབྲིག་སྐྱོད་བཅས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཐོག་སློབ་སྐྱོང་མཐོ་སྐྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ཚིག་གསུམ།

Budding ལོགས་སྐྱེ།	Cutting ལྷུག་འདྲུགས།	Development སྐྱེ་འཚར།	Animal reproduction སློག་ཆགས་ཀྱི་སྐྱེ་འཕེལ།
Embryo ལྷུ་མ་སྤིང་།	Gamete སྐྱེད་བྱེད་མ་ཕུང་།	Grafting ལྷུག་གསལ།	Internal fertilisation ནང་གི་ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྐྱོར།
layering ལྷུག་གཞོན།	Sex organ སྐྱེད་བྱེད་དབང་པོ།	Zygote ཐིག་ལེ་བརྒྱུས་སྐྱོང་།	Asexual reproduction མཚན་མེད་སྐྱེ་འཕེལ།
Flower Structure མེ་ཉོག་གི་སྐྱོམ་བྲ།	Germination མཚེ་བ་གཏོང་བ།	Pollination ཟེ་རྩལ་འགྲེམས་པ།	External fertilisation སྤྱིའི་ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྐྱོར།
Regeneration བསྐྱར་སྐྱེས།	Seed formation ས་བོན་ཆགས་ཚུལ།	Fruit formation འབྲས་བུ་ཆགས་ཚུལ།	Sexual reproduction མཚན་ལྡན་སྐྱེ་འཕེལ།
Larva ཚང་འབྲ།	Multiple fission མང་ལྡན་ཁ་གྲེས།	Binary fission ཟུང་ལྡན་ཁ་གྲེས།	Vegetative reproduction འཚོ་བཅུད་སྐྱེ་འཕེལ།
Nectar ཚི་བཅུད།	Daughter བུ་རབས།	Strawberry འབྲི་ཉ་ས་འཛོན།	Artificial propagation མི་བཞོས་རྒྱུད་སྐྱེལ།
Pollen grain ཟེ་རྩལ་སོན་ཚོག	Anther ཟེ་ཉོག	Cytoplasm ཕ་ཕུང་སྤྱི་རྒྱུད།	Spirogyra རྒྱ་བལ།
Ovary སོན་སྐྱོད།	Pupa ཐུམ་འབྲ།	Hermaphrodite མཚན་གཉིས་མ་ནིང་།	Runner རྒྱག་ཚ།
Rhizomes ཐ་ཚ།	Spore སོན་ཐིག	Fragmentation ཐོར་སྐྱེ།	Corms རིལ་དབྱིབས་གཞུང་ཏ།

སློབ་ཚན་བརྒྱུས་དོན།

- ༡། རྩེ་ལྡན་གྱིས་སའི་གོ་ལའི་སྟེང་རྒྱན་ཚད་མེད་པར་རང་གི་རིགས་རྒྱུད་སྲི་མ་སྲེལ་གྱི་ཡོད།
- ༢། རྩེ་འཕེལ་བྱེད་སྤངས་ནི་གཉིས་ཏེ། མཚན་མེད་རྩེ་འཕེལ་དང་། མཚན་ལྡན་རྩེ་འཕེལ་གཉིས་སོ།།
- ༣། མཚན་མེད་རྩེ་འཕེལ་བྱེད་སྤངས་ལ་ཉིས་གྲུས་དང་། ལོགས་རྩེ། སོན་ཐིག་བརྒྱུས་རྩེས། འཚོ་བཅུད་རྒྱུད་སྲེལ་བཅས་ཡོད་ལ། འདི་དག་ལ་མ་གཟུགས་གཅིག་ལས་མེད།
- ༤། འཚོ་བཅུད་རྒྱུད་སྲེལ་ནི་ཚི་ཅིང་ལ་རྒྱན་ལྡན་དུ་འགྱུར་བཞིན་ཡོད།
- ༥། ཚི་ཅིང་མང་པོ་ཞིག་གིས་མཚན་ལྡན་རྩེ་འཕེལ་བྱེད་དོ། །
- ༦། ཟེ་འབྲུ་མོའི་རྩེད་བྱེད་སྲ་ཕུང་ནི་ཟེ་རྩུ་ལ་སོན་རྟོག་ནང་དུ་ཡོད་ལ། ཟེ་འབྲུ་མོའི་རྩེད་བྱེད་སྲ་ཕུང་ནི་སོན་སྟོད་ནང་དུ་ཆགས་ཡོད།
- ༧། ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྒྲོར་བྱས་ནས་འཕེལ་བའི་རྒྱུ་མ་རྟོག་གི་ནང་དུ་རྒྱུ་སྲིང་ཡོད་ཅིང་དེ་ནི་ས་བོན་ཡིན་ནོ། །
- ༨། ཨ་མི་རྩ་དང་འབྲུ་ཙུ་རྩུ་ལ་ཕྱེད་ལྟེ་ལྡན་སྲ་མོ་རྣམས་ཀྱིས་མཚན་མེད་རྩེ་འཕེལ་གྱི་བྱེད་སྤངས་སྤབས་བདེ་ཞིག་རྒྱུད་དེ་སྲ་ཕུང་ཉིས་གྲུས་ཀྱི་སློ་ནས་རྩེ་འཕེལ་བྱེད་གྱི་ཡོད།
- ༩། སྲ་ཕུང་མང་འདུས་རྩེ་ལྡན་གྱིས་དབང་པོའི་མཉམ་ཞུགས་ལ་བརྟེན་ནས་མཚན་ལྡན་རྩེ་འཕེལ་བྱེད་པ་སྟེ། སོ་མོ་གཉིས་ཀྱི་དབང་པོ་མི་འདྲ་བ་ཡིན།
- ༡༠། མོ་དང་མོའི་རྩེད་བྱེད་སྲ་ཕུང་གཉིས་ཀྱི་མཉམ་འབྲེལ་ལ་བརྟེན་པའི་མཚན་ལྡན་རྩེ་འཕེལ་གྱི་སྐབས་སུ། རྩེད་བྱེད་སྲ་ཕུང་དེ་གཉིས་མཉམ་དུ་སྒྲེལ་བ་དེར་ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྒྲོར་ཅེས་བརྗོད་ཅིང་། ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྒྲོར་བྱས་པའི་ཁམས་དམར་སྒོ་དེ་ཐིག་ལེ་བརྒྱས་སྒོར་དུ་འགྱུར་གྱི་ཡོད།
- ༡༡། ཐིག་ལེ་བརྒྱས་སྒོར་དེ་དུ་མ་བྱུར་གྲུས་ཏེ་རྒྱུ་མ་སྲིང་ཆགས་པ་དང་། རྒྱུ་མ་སྲིང་དེ་ཚད་ལོངས་པའི་ཕུང་གཟུགས་སུ་འགྱུར་གྱི་ཡོད།
- ༡༢། རྩེ་འཚོར་ཞེས་པའི་ཁོངས་སུ་ཐིག་ལེ་བརྒྱས་སྒོར་དང་། སོན་ཐིག་ཡང་ན་ས་བོན་བཅས་ནས་བཟུང་སྟེ་རྩེ་དངོས་སྒྲེར་པར་འགྱུར་བའི་དབར་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་རྣམས་ཚུད་ཡོད།

སྒྲིབ་ཚན།

༡། ཁ་སྒྲིབ་ས།

- ༡) ..... གྱི་བརྒྱུད་རིམ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་སའི་གོ་ལའི་སྒྲིབ་དུ་ཆེ་སློག་མུ་མཐུད་དུ་གནས་
ཐུབ་གྱི་ཡོད།
- ༢) མེ་ཉོག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཕོ་དང་མོའི་སྒྲིབ་བྱེད་སྲ་སྤྱད་ལ་རིམ་པ་ལྟར་ ..... དང་
..... ཞེས་བརྗོད་གྱི་ཡོད།
- ༣) ..... རྒྱ་འཕེལ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་སྤྱད་གི་ཆ་གས་ཤིག་གིས་རྒྱ་དངོས་སྒྲིབ་གསར་པ་མང་
པོ་ཞིག་བརྗོད་ཐུབ་གྱི་ཡོད།
- ༤) ..... རྒྱ་འཚར་ནི་ཆེ་ཚད་ཡོངས་སུ་འབྱུང་གི་ཡོད་ནའང་། ..... རྒྱ་འཚར་
ནི་ལོ་ཚད་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་མ་གཏོགས་མི་འབྱུང་།
- ༥) སྲ་སྤྱད་མང་ལྡན་གྱི་སྒྲིབ་ལྡན་གྱི་ཆེ་སློག་ནི་མཚན་ལྡན་རྒྱ་འཕེལ་བརྒྱུད་ནས་ ..... ཆགས་
ཉེ་འགོ་འཇུགས་གྱི་ཡོད།

༢། ག་གས་གྱི་ཚན་པ་གཉིས་མཐུན་སྒྲིབ་གྱིས།

ག་པ།	ཁ་པ།
ཐིག་ལེ།	མོའི་མཚན་མའི་དབང་པོ།
ཁམས་དམར་སྒྲིབ།	རྒྱ་འཚར།
སྲ་སྤྱད།	ཕོའི་སྒྲིབ་བྱེད་སྲ་སྤྱད།

- ༣། ཨ་མཱི་བླ་ཡིས་རྒྱ་འཕེལ་ཇི་ལྟར་བྱེད་དམ།
- ༤། བག་ལེབ་སྒྲིབ་གི་སློབ་གང་ནས་བྱུང་ངམ།
- ༥། ཐ་སྙད་འདི་དག་ལ་འགྲེལ་བཤད་བྱོས།
སྲ་སྤྱད་ཉིས་གྱིས།   བརྒྱུད་སྒྲིབ།   ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྒྲིབ།
- ༦། མེ་ཉོག་གི་རྒྱ་འཕེལ་དབང་པོ་གང་ཡིན་ནམ།   ཟེ་དུལ་སྒྲིབ་སྒྲིབ་བྱེད་སྤྱད་སའི་ལྟར་ཡིན་ནམ།   ས་པོ་ནི་ནི་ཅི་

ཞིག་ཡིན་ནམ།

- ༥། རང་ཡུང་ཁམས་སུ་རྒྱན་མཐོང་གི་ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྦྱོར་བྱེད་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་ཁ་གསུམ་ཞིག་ལ་དཔེ་མཚན་ཞིག་མི་དང་མཚུངས་པར་སྐྱེ་ལྡན་ཚང་མས་སྐྱེ་དངོས་སྐྱེར་པའམ་ལུ་རབས་བཅོམ་བ་ཡིན་ནམ།
- ༦། ཚེ་གིང་གི་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་སྣངས་ལ་མི་འདྲ་བའི་རྣམ་པ་གང་དག་ཡོད་དམ།
- ༧། མཚན་མེད་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་སྣངས་ཀྱི་རྣམ་པ་མི་འདྲ་བ་ཁག་ཡོད།
- ༡༠། མཚན་ལྡན་སྐྱེ་འཕེལ་ཞེས་པ་ཅི་ཡིན་ནམ།
- ༡༡། ཡུང་ལུབ་གསོ་སྦྱོང་ཞེས་པ་ཅི་ཞིག་རེད་དམ། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་སྣངས་ཇི་སྟེར་ཡིན་ནམ།
- ༡༢། ཟེ་རུལ་འགྲེམས་པ་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་ཚེ་གིང་ཞིག་གི་ས་བོན་ཆགས་པར་རིམ་པ་དུ་མ་ཞིག་བརྒྱུད་དགོས་པས་དེ་དག་གི་གོ་རིམ་རྣམས་བྲིས།
- ༡༣། སྤྱིའི་ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྦྱོར་དང་ནང་གི་ཐིག་ལེ་འདྲེས་སྦྱོར་ཞེས་པའི་ཐ་སྣང་གི་གོ་དོན་ཅི།